

CCV centrum voor
criminaliteitspreventie en
veiligheid

mulier instituut

Rode dradenanalyse criminele inmenging in de amateursport

Een kennisoverzicht van de aard, omvang, risico's en
handelingsperspectieven

Vidar Stevens, Nathan Geurink en Sara Wester

Samenvatting

De afgelopen jaren werd de sluier rondom criminele inmenging af en toe opgelicht, ook in de amateursport. Criminele inmenging in de amateursport behelst verschillende uitingsvormen. De meest voorkomende signalen, die kunnen duiden op criminele inmenging waar verenigingsbestuurders mee te maken krijgen, zijn:

- verdachte personen met (vermoedelijk) criminele connecties die op de vereniging rondhangen maar geen lid zijn.
- bedreigingen richting het bestuur, vrijwilligers of leden.
- een sponsor of donateur die anoniem wilde blijven (en wellicht afhaakte toen dat niet kon).
- een sponsor of donateur die enkel cash wilde betalen (en wellicht afhaakte toen dat niet kon).
- roddels dat een sponsor of donateur geld verdient met criminele activiteiten.

Deze rodedradenanalyse laat zien dat criminele inmenging zich in het hele land voordoet. Het kan niet worden afgedaan als een verschijnsel dat niet relevant is voor sportclubs buiten de grote steden of hotspots voor ondermijnende criminaliteit, zoals Zuid-Nederland. Verder stellen de verschillende studies vast, dat naast amateurvoetbal, bij andere takken van sport ook signalen van criminele inmenging worden gerapporteerd. Deze moeten we serieus nemen. Sportverenigingen zijn meer kwetsbaar voor criminele inmenging als ze in een buurt liggen met relatief veel drugs- en wapendelicten, sterk competitief (in plaats van recreatief) ingesteld zijn, veel wisselingen in het bestuur hebben, beschikken over een eigen kantine of sportaccommodatie en/of een businessclub(klimaat) hebben.

De meldingsbereidheid van verenigingen die worstelen met criminele inmenging is laag. Dit komt vooral door de angst van verenigingen dat zij de controle verliezen of imagoschade leiden. In de studie worden 51 verschillende maatregelen onderscheiden die sportverenigingen, maar ook partijen buiten de sportvereniging, nemen om het ontstaan van criminele inmenging en het (blijven) bestaan tegen te gaan. Veel partijen voeren nog geen actief beleid om criminele inmenging te voorkomen. De meeste maatregelen richten zich op het afschrikken van criminele weldoeners of het uitvoeren van controles om te zien of de financiën op een transparante wijze worden verantwoord. Daarnaast investeren partijen, zoals NOC*NSF, gemeenten en sportbonden, in het informeren van de verenigingsbestuurders over de keerzijde van criminele inmenging. Of zij werpen normatieve barrières op om het gesprek over criminele inmenging een actief onderdeel te maken van de dialoog op amateursportverenigingen. De effectiviteit van de (individuele) maatregelen is lastig te bepalen. Dit omdat iedere casus om maatwerk vraagt en omdat er nog te weinig monitoring plaatsvindt op het doorwerken van maatregelen.

Inhoud

1. Introductie	4
2. Methode	5
3. Definities	7
4. Uitingvormen	8
5. Omvang	12
6. Risicofactoren van sportverenigingen	13
7. Risicobesef	14
8. Maatregelen	15
9. Barrières en belemmeringen	18
10. Slotbeschouwing	22
11. Literatuurlijst	25

1. Introductie

Criminele inmenging en amateursport. Twee werelden die niet snel met elkaar geassocieerd worden. Toch zijn er wel degelijk amateurclubs die te maken krijgen met criminele inmenging. En als dat gebeurt, heeft het vaak grote gevolgen. De afgelopen jaren werd de sluier rond ondermijnende criminaliteit af en toe opgelicht. In de hele samenleving wordt criminele inmenging steeds meer gezien als een maatschappelijk risico. Dit leidt tot meer investeringen in de bestrijding ervan, ook in de sport (Noordanus et al., 2021; Stevens & Nijboer, 2022). Een breed nationaal onderzoek in 2020 wees uit dat één op de acht amateursportverenigingen in Nederland in de afgelopen twee jaar te maken heeft gehad met signalen die kunnen wijzen op criminele inmenging (Bruinsma et al., 2020). Niet alleen in het amateurvoetbal, maar ook in andere sporten, zoals ijshockey, paardensport, tennis, vechtsport, handbal, boksen, honkbal, basketbal, badminton en golf. Bij opsporingsdiensten liepen zaken in de schietsport, bridge, watersport, cricket, korfbal en volleybal. Verder wijzen verschillende onderzoeken op kwetsbaarheden binnen het hockey en de dartsport (zie Bruinsma et al., 2020; Ferwerda et al., 2021; Duijvestijn & Piepers, 2020).

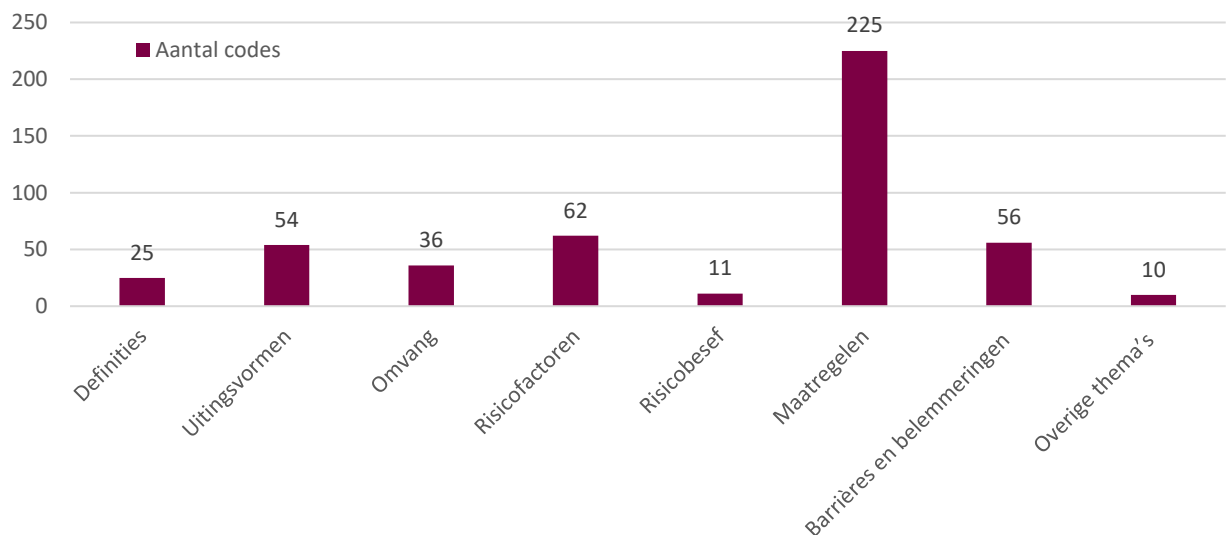
Naast de nationale verkenning zijn er in de afgelopen jaren verschillende onderzoeken uitgevoerd naar criminele inmenging in de amateursport. Sommige onderzoeken zijn beschouwend van aard, weer andere werden uitgevoerd nadat er moties waren aangenomen in de gemeenteraad. Een voorbeeld hiervan is het onderzoek van Bureau Beke naar criminele inmenging in de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond (Ferwerda et al., 2021) en het onderzoek van Dienst Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS) van de gemeente Amsterdam over de situatie in de hoofdstad. De Ministeries van Justitie en Veiligheid en Volksgezondheid, Welzijn en Sport hebben het Centrum Criminaliteit en Veiligheid (hierna: CCV) en het Mulier Instituut (hierna: MI) gevraagd de onderzoeksresultaten van verschillende studies te analyseren en een vertaalslag maken naar de praktijk om sportverenigingen weerbaarder te maken. De voorliggende rapportage is het eerste onderdeel van deze opdracht: het uitwerken van een rodedradenanalyse. Dit onderzoek is voorgelegd aan de wetenschappelijke klankbordgroep. Het verslag hiervan staat in bijlage C.

2. Methode

Een rodedradenanalyse kenmerkt zich door het in kaart brengen van overeenkomsten en verschillen tussen studies. Waar zitten gelijkenissen of spreken studies elkaar tegen? In deze opdracht hebben het CCV en het MI 20 studies met elkaar vergeleken (zie literatuurlijst en bijlage A voor een overzicht van de documenten). Dit waren studies die in de afgelopen jaren aandacht hebben besteed aan criminele inmenging bij amateursportverenigingen. De resultaten volgen uit een extensieve codeeroefening waarbij is gekeken naar een achttal onderwerpen:

- 1 Definities
- 2 Uitingsvormen
- 3 Omvang
- 4 Risicofactoren sportverenigingen
- 5 Risicobesef verenigingsbestuurders
- 6 Maatregelen
- 7 Barrières en belemmeringen
- 8 Overige thema's

De codeeroefening leidde tot een totaal aantal van 479 codes. Een code is een label dat aan een tekstfragment of figuur wordt gegeven (Boeije, 2016). We hebben gekozen voor axiaal coderen. Axiaal coderen begint met het benoemen van vooraf bepaalde overkoepelende hoofdonderwerpen. Dit waren de acht bovengenoemde onderwerpen. Alle codes zeggen zodoende iets over deze hoofdonderwerpen. Figuur 1 geeft een overzicht van het aantal codes per hoofdonderwerpen. Vervolgens, zijn de individuele codes met elkaar vergeleken om per hoofdonderwerp te bepalen wat onderzoekers hierover hebben geschreven. De uitkomsten van deze analyse presenteren we in deze rapportage.

Figuur 1: Codes uit documentanalyse

We willen vooraf benadrukken dat de gepresenteerde resultaten de rode draden zijn die volgen uit de studies en artikelen die zijn geschreven tot 1 februari 2022. We pretenderen niet dat we hiermee alle kennis over het thema hebben vergaard. Er zijn namelijk nog voldoende puzzels op dit terrein te onderzoeken. In de slotbeschouwing zullen we hier kort bij stilstaan. De auteurs van de artikelen en onderzoeken is ook gevraagd te reageren op deze rodedradenanalyse. Op deze manier wilden we de uitkomsten valideren.

3. Definities

Uit de analyse van de rapporten lijkt een convergentie te bestaan over wat wordt verstaan onder criminele inmenging. De definitie van Bruinsma et al. (2020) wordt hierin als leidend beschouwt (door onder meer Goes, 2021, p. 7; Stevens et al., 2021, p. 1; Stevens & Nijboer, 2022, p. 14; en Ferwerda et al., 2021, p. 16). Zij definiëren criminele inmenging als:

‘(...) personen die een link (lijken te) hebben met de georganiseerde misdaad en/of wittenboordencriminaliteit, zich een rol of taak hebben kunnen verwerven in een sportvereniging – als bestuurder, vrijwilliger zonder bestuurstaak, betaalde kracht, donateur en/of sponsor – en op die manier invloed kunnen uitoefenen op de normen, waarden, sfeer, beleid en ook de veiligheid van de club, en/of in een positie kunnen komen om crimineel verworven geld in te brengen (geld wit te wassen via de club) of de vereniging te misbruiken bij uitvoering van criminele activiteiten.’

Ter verduidelijking stellen Bruinsma et al. (2020, p. 12):

‘(...) dit onderzoek [over criminele inmenging] gaat dus niet over delicten gepleegd binnen de sportverenigingen, zoals een diefstal uit de kleedkamer, een vernieling, of de bedreiging van een scheidsrechter, maar om de impact van personen die buiten hun clubwerk geld (lijken te) verdienen met zaken als drugshandel of andere misdaad in georganiseerd verband. Het zwart betalen van spelers door een clublid met een criminele achtergrond, of het gebruiken van de opstallen voor criminele activiteiten, valt wel binnen de reikwijdte van het onderzoek.’

Concepten die verband houden met criminele inmenging zijn crimineel weldoenerschap en ondermijning. Crimineel weldoenerschap wordt eerder gezien als een uitvloeisel of uitingsvorm van criminele inmenging (Ferwerda et al., 2021, p. 17; Bruinsma et al., 2020, p. 33), terwijl criminele inmenging als zodanig wordt beschouwd als de strategieën en werkwijzen van criminelen om ondermijning te verwezenlijken (Duijvestijn & Piepers, 2020, p. 7).

De auteurs van de onderzoeken beperken zich (vooral) tot de breedtesport of amateursport in verenigingsverband, maar zelfs die vertoont grote verscheidenheid: de biljartclub van 20 liefhebbers of de bridgeclub verschilt sterk van de voetbalclub van 1500 leden met elftallen op hoog amateurniveau. Elke tak van sport en elke vereniging kent zijn eigen regels, gewoontes en uitdagingen. De sportcultuur kan van club tot club sterk verschillen en dat impliceert ook dat welke kwesties er spelen behoorlijk kunnen verschillen. Met deze verscheidenheid wordt in de onderzoeken rekening gehouden. Zo is het onderzoek van Ferwerda et al. (2021, p. 12) sterk gericht op het amateurvoetbal, amateur-paardensport en amateurvechtsport. Enkel het onderzoek van Bruinsma et al. (2020, p. 12) definiëren het concept ‘amateursportvereniging’:

‘(...) een amateursportvereniging is een lokale sportvereniging, met een actief bestuur, statuten en een huishoudelijk reglement, is aangesloten bij een van de nationale sportbonden en heeft een eerste team of sporters, die niet actief zijn binnen de professionele competities van de desbetreffende sportbond.’

Deze definitie sluit daarmee bepaalde sportlocaties uit zoals, yogastudio's, fitnesscentra, boulderhallen, urban sportlocaties, of e-sports. Hiermee moet rekening worden gehouden bij de interpretaties van resultaten van deze rodedradenstudie.

4. Uitingsvormen

Dat er sprake is van criminele inmenging in een sportvereniging, is het meest 'hard' te duiden op grond van casussen waarbij bewezen is verklaard dat criminele netwerken daadwerkelijk de infrastructuur van sportverenigingen misbruikten voor eigen criminele doelen. Of omdat duidelijk werd dat bestuursleden, vrijwilligers, sponsors of spelers, al dan niet in combinatie, werden aangehouden en veroordeeld vanwege betrokkenheid bij vormen van ondermijnende criminaliteit, en in enkele gevallen zelfs werden vermoord (Bruinsma et al, 2020, p. 26). Echter het grote grijze gebied van criminele inmenging op amateursportverenigingen blijft vaak onder de radar (Stevens & Nijboer, 2022, p. 14). Vierenvijftig codes van de codeeranalyse zijn gekoppeld aan het concept 'uitingsvormen'. De diverse onderzoeken beschrijven daarmee verschillende manieren waarop criminele inmenging op amateursportverenigingen kan plaatsvinden.

Veel van de onderzoeken verwijzen naar de signalen die zijn gebruikt in de studie van Bruinsma et al. (2020, p. 31). Het ging hierbij om een lijst van veertien 'serius te nemen signalen'. De vraag in het onderzoek was of de verenigingsbestuurders hiermee in de afgelopen twee jaar werden geconfronteerd. Deze veertien signalen moeten weliswaar serieus genomen worden, maar het blijven indicaties. Enkel nader onderzoek kan daadwerkelijk uitwijzen of op de verenigingen sprake was van criminele inmenging. Tabel 1 presenteert de veertien signalen. De meest voorkomende signalen hebben betrekking op dubieuze geldschietters en clubsponsors. Veel van deze clubs zien ook andere signalen. Hierbij kan het gaan om contante betaling aan spelers, drugshandel, illegaal gokken en (bestuurs)leden en vrijwilligers die banden hebben met het criminele circuit of die hiervan verdacht worden.

De lijst van Bruinsma et al. (2020) is geen uitputtende lijst. In feite gaat het hierbij om een indeling die volgt uit de verschillende verschijningsvormen die in de literatuur worden beschreven. De meeste uitingsvormen zijn gebaseerd op de inzichten uit de Signaal- en Interventiekaart van Taskforce RIEC Brabant Zeeland (2019). Het doel van het onderzoek van Bruinsma et al. (2020) was onder meer een comparatieve analyse tussen sportsectoren. De lijst omvat daarmee signalen waarbij de kans groot was dat deze voorkwamen in verschillende takken van sport.

De andere onderzoeken en documenten komen veelal tot dezelfde lijst van verschijningsvormen. De initiatiefnota van de gemeente Amsterdam spreekt onder meer over criminele die zich gedragen als 'suikerooms', criminelen die actief zijn als trainers of bestuurders in de club, drugsdelicten, witwassen en 'foute sponsors' (Gemeente Amsterdam, 2021, p. 3). Ferwerda et al. (2021), Goes (2021, p. 16), Stevens et al. (2021), Noordanus et al. (2021), Van Vooren (2018) en Bruinsma et al. (2018) gaan onder meer in op criminele inmenging door sponsoring en witwassen. Ferwerda et al. (2020, p. 33) bespreken verder de invloed van Outlaw Motorgangs op sportverenigingen.

Stevens en Nijboer (2022) beschrijven in een casus binnen een gemeente (>100.000 inwoners) over dubieuze partijen die verenigingen benaderden met een geldbedrag zonder dat zij actief naar buiten wilden treden als sponsor.

'(...) de personen wilden wel geld in de vereniging steken, maar niet met een foto in de gang van de kantine hangen, een logo op het shirt van het eerste elftal of een tribune die hun naam draagt. Zij wilden enkel een bedrag bij de vereniging droppen'

	Aantal verenigingen dat aangeeft dit ervaren te hebben in de afgelopen twee jaar	Relatief prevalentiepercentage aantal verenigingen in de steekproef (n=1.370)
Signalen van criminele inmenging		
... verdachte personen met (vermoedelijk) criminele connecties die op de vereniging rondhangen, maar geen lid zijn.	42	3,1%
... bedreigingen richting het bestuur, vrijwilligers of leden	42	3,1%
... een sponsor of donateur die anoniem wilde blijven (en wellicht afhaakte toen dat niet kon).	30	2,2%
... een sponsor of donateur die enkel cash wilde betalen (en wellicht afhaakte toen dat niet kon).	27	2,0%
... roddels dat een sponsor of donateur geld verdient met criminele activiteiten.	27	2,0%
... een sponsor of donateur die invloed eiste op het beleid van de vereniging.	24	1,8%
... een lid dat in aanraking is gekomen met politie of justitie vanwege betrokkenheid bij georganiseerde misdaad.	20	1,5%
... een vrijwilliger met (vermoedelijk) contacten in het criminele circuit.	19	1,4%
... een (telefonisch) aanbod van onbekenden om de vereniging financieel te steunen.	19	1,4%
... een vrijwilliger die verdachte was in een drugszaak of andere grote strafzaak.	16	1,2%
... een sponsor of donateur met een eigen onderneming die een conflict had met de gemeente of de Belastingdienst.	15	1,1%
... personen met (vermoedelijk) criminele connecties die de vereniging misbruikten als ontmoetingsplek	13	0,9%
... verzoeken van buitenstaanders om het verloop van een wedstrijd te beïnvloeden	2	0,2%
... personen met (vermoedelijk) criminele connecties die de gebouwen van de vereniging misbruikten voor het uitvoeren van criminele activiteiten (bijvoorbeeld voor drugsproductie of -opslag).	2	0,2%

Tabel 1: Signalen van criminele inmenging op amateursportverenigingen. Bron: Bruinsma et al., 2020, p. 31.

Daarnaast was er in de gemeente een sportvereniging waar criminelen actief jonge leden benaderden:

‘(...) ronselen is allicht het verkeerde woord, maar wel echt de jonge leden alvast in hun criminele netwerken trekken en op jonge leeftijd gebruiken voor allerlei criminele klusjes. De sportvereniging was een uitermate geschikte recruteringsplaats. Het criminele netwerk richtte zich bewust op kwetsbare jongeren uit de wijk.’

Ook probeerden criminelen een ledenvergadering van een sportvereniging te beïnvloeden om een stroman op een bestuurspost te krijgen. De penningmeester van de betreffende vereniging was een notaris. Een notaris is een essentiële schakel voor de criminele keten om opstaloverdrachten geruisloos te laten passeren. De notaris kon goed gebruikt worden voor de aanschaf van een aantal opstallen. Het was dus de strategie van het criminele netwerk om iemand dicht bij de penningmeester te laten komen en hem voor hun ‘...*criminele karretje proberen te spannen*’ (Stevens & Nijboer, 2022, p. 3).

Tabel 2 presenteert de indeling van Duijvestijn en Piepers (2020, p. 9) van uitingsvormen van criminele inmenging. Zij maken specifiek onderscheid tussen personen met (en zonder) criminele/dubieuze achtergrond en (niet) criminele handelingen.

	Criminele/illegale handelingen	Niet criminele/illegale handelingen
Mensen met criminele/dubieuze achtergrond	<ul style="list-style-type: none"> • Witwassen (betalen van spelers, uitjes, feesten, tenues met zwart geld); sociaal witwassen. • Rekruteren van mensen voor criminele activiteiten, zoals drugskoeriers. • De sportclub of sportschool als ontmoetingsclub voor criminele personen • Drugs dealen op de club • Drugsopslag in de verenigingsaccommodatie • Matchfixing omwille van financieel gewin • Verhandelen van doping 	<ul style="list-style-type: none"> • Actieve inzet voor de club als bestuurslid, trainer of vrijwilliger (creëren maatschappelijke goodwill, aanzien) • (Op papier) wit sponsoren
Mensen zonder criminele/dubieuze achtergrond	<ul style="list-style-type: none"> • Enveloppencultuur: spelers ‘onder de tafel’ betalen door succesvolle lokale ondernemer • Zwart betalen van uitjes, tenues, reclameborden enz. ‘door de bakker op de hoek’ • Een wedstrijd’(ver)kopen’ voor ‘een blad bier’ (of meer) na afloop om kampioenschap veilig te stellen of degradatie te ontlopen • Doping om prestaties te bevorderen (gebruik is juridisch niet strafbaar, verhandelen wel) 	n.v.t.

Tabel 2: Indeling uitingsvormen criminele inmenging

Criminele inmenging kent daarmee naast verschillende uitingsvormen en gradaties, ook verschillende maten van strafbaarheid en verschillende (bewuste of onbewuste) intenties van personen die de handelingen uitvoeren. Prioritering voor het tegengaan van criminele inmenging ligt bij opsporingsdiensten vooral op het bestrijden van zekere strafbare handelingen door personen met een criminele of dubieuze achtergrond (Van Vooren, 2018; Bruinsma et al., 2021). De meeste maatregelen die worden benoemd richtten zich daarentegen, preventief, op het voorkomen van crimineel weldoenerschap.

5. Omvang

De studies laten zien dat criminele inmenging zich in het hele land voordoet: het kan niet worden afgedaan als een verschijnsel dat niet relevant is voor sportclubs buiten de grote steden of hotspots voor ondermijnende criminaliteit zoals Zuid-Nederland. Al geeft het rapport van Ferwerda et al. (2021) aan dat er een lichte (niet-significante) bias van verhoogd risico bestaat binnen het amateurvoetbal richting de Randstedelijke gebieden. Verder stellen de verschillende studies vast dat naast amateurvoetbal evengoed bij andere takken van sport signalen van criminele inmenging worden gerapporteerd die we serieus moeten nemen, zoals ijshockey, paardensport, tennis, vechtsport, handbal, boksen, honkbal, basketbal, badminton en golf. Bij opsporingsdiensten liepen in de afgelopen jaren zaken in de schietsport, bridge, watersport, cricket, korfbal en volleybal. Verder wijzen verschillende onderzoeken op kwetsbaarheden binnen het hockey en de dartsport (zie Bruinsma et al., 2020; Ferwerda et al., 2021; Duijvestijn & Piepers, 2020).

Het onderzoek van Bruinsma et al. (2020) onder het Verenigingspanel van het Mulier Instituut geeft een landelijk beeld op basis van zelfrapportage. Zij hebben 2.100 verenigingsbestuurders van amateursportverenigingen via een enquête bevraagd op het onderwerp criminele inmenging. Van de 491 verenigingsbestuurders die gereageerd hebben, blijkt 2,6 procent aan te geven dat er binnen hun tak van sport concrete voorbeelden zijn van criminele inmenging en 3,4 procent geeft aan dat zij hier vermoedens van hebben. De takken van sport waar deze cijfers betrekking op hebben, zijn: veldvoetbal, zaalvoetbal, schietsport, bridge, watersport, biljart, cricket, korfbal en handbal. Vervolgens is aan de verenigingsbestuurders gevraagd of zij zich in de afgelopen twee jaar zorgen hebben gemaakt over criminele connecties van hun eigen vrijwilligers, leden, sponsors, donateurs of bestuursleden. Daaruit blijkt dat 0,4 procent van de verenigingsbestuurders hier concrete signalen van had en 1,0 procent vermoedens.

In een tweede verdiepende enquête is aan 7.643 bestuurders van amateursportverenigingen van elf verschillende sporten – waarvan op basis van eerdere casuïstiek bekend is dat het sporten zijn die door criminelen interessant worden gevonden – gevraagd of zij in de afgelopen twee jaar signalen van criminele inmenging hebben opgemerkt binnen hun eigen vereniging. Van de 1.370 verenigingsbestuurders die hierop antwoord hebben gegeven, geldt voor 172 verenigingen (12,6 procent) dat er in de afgelopen twee jaar sprake is geweest van één of meer serieus te nemen signalen van criminele inmenging.

Het onderzoek van Ferwerda et al. (2021) laat zien dat de situatie in de RIEC-regio Rotterdam in negatieve zin significant afwijkt van het landelijke beeld. In deze regio lijken amateurvoetbalverenigingen relatief vaker kwetsbaar voor ondermijning. In de RIEC-regio Rotterdam is bij circa 6 procent van de verenigingen waarschijnlijk sprake van ondermijning (tegen 2,6% landelijk), en bij ruim 23 procent is er een kans op ondermijning (tegen 12,6% landelijk). Binnen de RIEC-regio Rotterdam is er een sterk verschil tussen de gemeente Rotterdam en de overige gemeenten. Terwijl in de overige gemeenten de kansen op ondermijning lager zijn dan de landelijke gemiddelden, liggen ze in de gemeente Rotterdam ver boven deze landelijke gemiddelden. Overigens betekent dit nog niet noodzakelijkerwijs dat het beeld in de gemeente Rotterdam afwijkt van dat van andere grote gemeenten (zoals Den Haag, Utrecht of Amsterdam). Verdiepend lokaal onderzoek zal uitkomst moeten bieden op deze vraag.

In een online enquête uitgevoerd door Duijvestijn en Piepers (2020) geeft 40 procent van de respondenten aan 'wel eens' en 6 procent 'heel vaak' vermoedens te hebben van criminele activiteiten binnen de Gelderse sport of het gevoel te hebben dat er iets niet pluis is. In absolute zin kan, volgens de onderzoekers, aan deze percentages geen waarde worden gehecht, omdat de kans op overschatting vanwege een selectieve respons groot is.

6. Risicofactoren van sportverenigingen

Sommige sportverenigingen hebben een grotere kans om te maken te krijgen met criminele inmenging dan andere. Ondanks dat er tot op heden in de literatuur geen volledig beeld bestaat over de risicofactoren voor criminele inmenging bij sportverenigingen, hebben Ferwerda et al. (2021) een lijst met 26 risicofactoren samengesteld op basis van een literatuurstudie, sfeerrapportages en interviews (zie voor de volledige lijst p.59-60 van hun rapport). De zesentwintig indicatoren gaan in op kwetsbaarheden binnen de structuur, context, en cultuur van de vereniging, wisselvallige financiën en geldstromen, en te hoge wensen en eisen van prestaties. In een analyse onder 1.404 amateursportverenigingen werd, vervolgens, bepaald welke samenstelling van factoren de kans op criminele inmenging (of 'ondermijning') verhoogd. Uit deze analyse kwam naar voren dat sportverenigingen meer kwetsbaar zijn voor criminele inmenging als:

- ze liggen in een buurt met relatief veel drugs- en wapendelicten.
- sterk competitief (in plaats van recreatief) ingesteld zijn.
- veel wisselingen in het bestuur hebben.

Het onderzoek van Duijvestijn en Piepers (2020) kwam tot bijna dezelfde risicofactoren bij sportverenigingen in Gelderland. Zij spraken over een viertal risicofactoren:

- 1 Financiële instabiliteit: clubs die financieel in zwaar weer verkeren zijn eerder geneigd om in zee te gaan met een sponsor die alleen contant wil betalen.
- 2 Bestuurlijke instabiliteit: de kwaliteit van de vrijwilligers binnen een sportvereniging verschilt enorm en juist clubs met weinig bestuurlijke continuïteit en controle zijn kwetsbaar.
- 3 Een verenigingscultuur met een eenzijdige nadruk op winnen en presteren: 'Zolang de gemeenschap rondom een club het belangrijk vindt dat de club het goed doet, en dat belang voorop stelt en daardoor een oogje dichtknijpt bij sponsoring met zwart en/of crimineel geld, zal er weinig veranderen', gaf een respondent uit de veiligheidssector aan.
- 4 De omgeving waarin een club zich bevindt: wanneer in de directe omgeving van de club veel (drugs)criminaliteit of overlast voorkomt, is de kans aanwezig dat dit zich ook doorzet in de vereniging.

In het onderzoek van Bruinsma et al. (2020) werd idem dito nagegaan in hoeverre bepaalde risicofactoren een rol spelen bij een verhoogde kans op het ervaren van signalen die kunnen duiden op criminele inmenging. Uit deze vergelijking bleek onder andere dat amateursportverenigingen die beschikken over een eigen kantine of sportaccommodatie vaker een signaal van criminele inmenging ervaren dan sportverenigingen die geen eigen opstallen hebben. Er bestaat verder verschil tussen verenigingen met een businessclub voor sponsoren en verenigingen die dit niet hebben. Ook als een vereniging regelmatig aandacht krijgt in de lokale media, veel bestuurswisselingen ervaart, activiteiten organiseert voor mensen die geen lid zijn, gebruikmaakt van (vormen van) crowdfunding, of haar eigen gebouwen beschikbaar stelt voor niet-leden, is er een verhoogde kans op het ervaren van signalen die kunnen wijzen op criminele inmenging.

7. Risicobesef

Een klein deel van de verenigingen geeft in het onderzoek van Bruinsma et al. (2021) aan zich bewust te zijn van een (mogelijke) criminele achtergrond van bepaalde personen in de eigen gelederen. Ze herkennen één of meerdere signalen van criminele inmenging. Toch laat het onderzoek ook zien dat het onderwerp criminele inmenging binnen de clubs weinig aandacht krijgt. Er wordt binnen het bestuur of op de algemene ledenvergaderingen nauwelijks over gesproken, ook niet bij clubs die met concrete signalen werden geconfronteerd. Bestuurders geven aan moeite te hebben met wat er precies onder het begrip moet worden verstaan. Daarnaast wordt criminele inmenging in de context van ondermijning eerst en vooral in verband gebracht met georganiseerde misdaad en met name met drugscriminaliteit. Het besef dat ondermijning evenzeer betrekking heeft op witteboordencriminaliteit, lijkt grotendeels te ontbreken (idem, p. 7).

Clubs die concrete signalen hebben, melden zich niet of nauwelijks bij de sportbonden, waardoor ook daar weinig urgentie wordt gevoeld. Uitzondering zijn de bonden die geconfronteerd werden met concrete casuïstiek (zo heeft de KNVB al meerdere jaren veel aandacht voor de thematiek). De verantwoordelijke overheidsinstanties, tot slot, zoeken niet specifiek naar criminele inmenging in de amateursportwereld. Een uitzondering zijn de vechtsportgala's waarvan de organisatoren en eventuele financiers, ook op grond van de Wet BIBOB, aan een screening kunnen worden onderworpen (Ferwerda et al., 2021). Daarnaast wordt een enkele keer gewag gemaakt van een analyse van de achtergronden van sponsors van sportclubs (Bruinsma et al., 2020). In de meeste gevallen komt criminele betrokkenheid bij een sportvereniging pas aan het licht wanneer de persoon in kwestie onderwerp is geworden van een opsporingsonderzoek naar andere criminele activiteiten (Van Vooren, 2018). Criminele inmenging in de sportwereld is, met andere woorden, eerder 'bijvangst' dan het startpunt van analyses en interventies. Ook staat het niet op de radar van de meeste verenigingsbestuurders (Duijvestijn & Piepers, 2020). Dit benadrukt de urgentie voor actieve verenigingsondersteuning op dit thema (Stevens, 2021).

8. Maatregelen

Individuele maatregelen van stakeholders

2 van de 479 codes uit de codeanalyse gaan over maatregelen die verschillende stakeholders individueel kunnen nemen. Bijlage B presenteert een overzicht van 51 maatregelen die voortkomen uit de verschillende onderzoeken. De maatregelen zijn geclusterd naar de volgende stakeholders: sportverenigingen, sportbonden, NOC*NSF, Centrum Veilige Sport Nederland, gemeenten, Politie, Belastingdienst, FIOD, en OM. De maatregelen zijn gegroepeerd volgens de CIMO-methode. Dit betekent dat per maatregel is aangegeven in welke context (of door welke stakeholder) deze maatregel kan worden ingezet, om een bepaald mechanisme in werking te zetten, zodat een specifieke outcome bereikt wordt. De meeste maatregelen, 30 stuks, zijn gericht op het bestendigen van de weerbaarheid van sportverenigingen. Dit betekent dat er in de meeste studies aandacht is geweest voor wat sportverenigingen zelf kunnen doen om criminele inmenging te voorkomen. De effectiviteit van de (individuele) maatregelen is ook lastig te bepalen omdat iedere casus vraagt om een maatwerkplan, blijkt uit het onderzoek van Stevens en Nijboer (2022).

Samenwerking tussen stakeholders

Een belangrijke conclusie uit het onderzoek van Bruinsma et al. (2020) is dat sportverenigingen ondersteuning nodig hebben voor het organiseren en borgen van een veilige sportomgeving zonder criminele inmenging. Tegelijkertijd valt op dat niet iedere sportvereniging terugvalt op of wil samenwerken met “derden”. Dit is deels vanuit angst: hoe denkt de ander over “ons” als de vereniging met dit probleem aankomt? Maar het kan ook gaan om te voorkomen dat een andere organisatie, zoals een gemeente of sportbond, de controle overneemt op de vereniging (Stevens & Nijboer, 2022). Bijna 70% van de verenigingen die in het onderzoek van Bruinsma et al. (2020) hebben aangegeven dat er in de afgelopen twee jaar signalen waren van mogelijke criminele inmenging, heeft geen contact gezocht met derden, bijvoorbeeld om te bespreken hoe ze daarmee om kunnen gaan. Ongeveer drie kwart van de onderzochte verenigingen geeft aan geen hulp nodig te hebben bij (mogelijke) signalen van criminele inmenging. Een vijfde twijfelt daarover, terwijl ongeveer 3% aangeeft wel een hulpvraag te hebben. Bij een hulpvraag zijn de sportbond en de lokale overheid vaak de partners waarvan ondersteuning wordt verwacht (idem).

Het Ministerie van VWS en J&V gaven in een brief aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal (Van Ark & Grapperhaus, 2021) aan dat de kans op criminele inmenging gereduceerd kan worden als samenwerking tussen partijen wordt geïntensiveerd ten aanzien van twee aspecten: (1) hulp en voorlichting en (2) interveniëren. Idealiter worden hulp en voorlichting zo helder mogelijk georganiseerd, zodat een verenigingsbestuurder bij een hulpvraag niet verdwaalt in een labirint van organisaties die aan het antwoord zouden kunnen bijdragen (Bruinsma et al., 2021). Het hulp- en voorlichtingsaanbod moet zo laagdrempelig mogelijk zijn. Dat vraagt om afstemming tussen organisaties, vanuit zowel het strafrechtelijke, bestuursrechtelijke en fiscaalrechtelijke domein als het sportdomein (Stevens et al., 2021). De gemeente kan hierin een trekkersrol spelen; en volgens onderzoekers kunnen de lokale sportakkoorden een vehicle zijn om deze afstemming verder vorm te geven (Van de Meer & Riemens, 2020; Stevens et al., 2021; Duijvestijn & Piepers, 2020). Voorop staat uiteraard dat het bij daadwerkelijke criminele inmenging en/of criminele activiteiten voor verenigingsbestuurders duidelijk moet zijn dat ze een beroep kunnen doen op de politie en dat deze ook opvolging zal geven aan meldingen of aangiften (Van Vooren, 2018).

Net als bij het organiseren van hulp- en voorlichtingsaanbod voor verenigingen moeten de verschillende partijen, zoals gemeenten, sportclubs en -bonden, politie, openbaar ministerie (OM), FIOD en Belastingdienst samenwerken bij (daadwerkelijke) interventies bij verenigingen waar criminele activiteiten plaatsvinden.

Ook hier kunnen, volgens Bruinsma et al. (2021), de lokale sportakkoorden voor gebruikt worden. In een lokaal sportakkoord kunnen hierover afspraken en beleids- en ontwikkelingsacties worden gedefinieerd om, eerst in een lokale proeftuin of pilotproject, de gezamenlijke slagkracht te vergroten (Stevens et al, 2021).

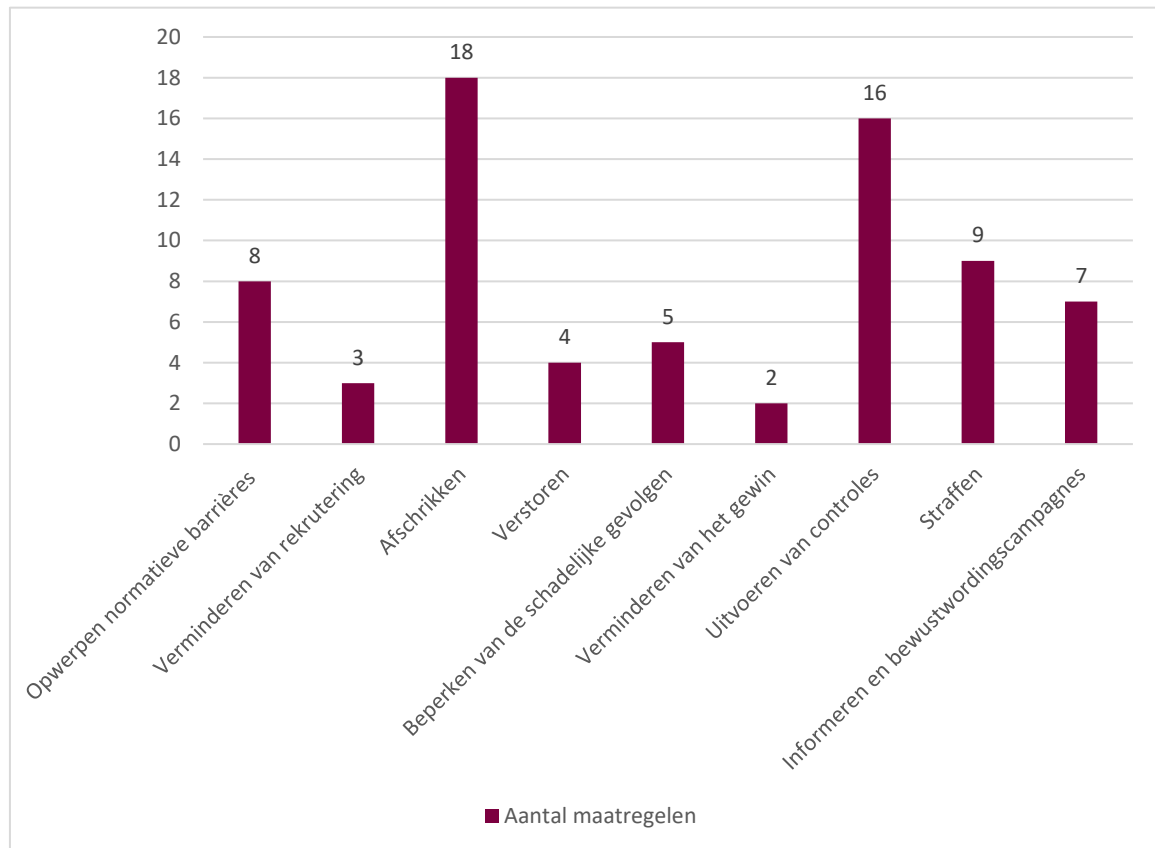
De RIEC's zijn in feite al samenwerkingsverbanden waar partijen uit de strafrechtelijke, bestuursrechtelijke en fiscaalrechtelijke domeinen structureel samenwerken aan de integrale aanpak van georganiseerde criminaliteit (idem). Binnen de RIEC's bestaan werkafspraken over informatiedeling. In RIEC-verband wordt besproken welke middelen en partijen het beste ingezet kunnen worden bij een casus. Het sportdomein kent tuchtrechtelijke procedures en pressiemiddelen die kunnen bijdragen aan adequate interventie bij criminele praktijken bij een sportvereniging. Met behulp van de lokale sportakkoorden kan er een brug worden geslagen tussen de strafrechtelijke, bestuursrechtelijke en fiscaalrechtelijke domeinen aan de ene kant en het sportdomein aan de andere kant (Stevens et al., 2021). Zo kan een gezamenlijke interventiestrategie of ketenaanpak tegen criminele inmenging bij amateursportverenigingen verder worden ontwikkeld.

Tot op heden is er nog geen onderzoek uitgevoerd hoe een dergelijke ketenaanpak, door middel van lokale sportakkoorden, opgebouwd kan worden en op welke accenten het de bestaande samenwerkingen in RIEC-verband kan bestendigen. Uit het onderzoek van Bruinsma et al. (2020) en Stevens et al. (2021) blijkt verder dat aandacht voor samenwerking binnen het thema criminele inmenging in de sport op lokaal niveau tot op heden niet vanzelfsprekend is. Slechts twee gemeenten (Best en Duiven) geven aan dat zij de lokale sportakkoorden de komende jaren gaan gebruiken om criminele inmenging bij sportverenigingen in hun gemeente tegen te gaan. Wel blijkt uit het onderzoek van Stevens en Nijboer (2022, p. 3) dat de stadsmarinier of wijkagent een belangrijke rol speelt in het verbinden van partijen en het initieel ondersteunen van sportverenigingen bij het tegengaan van (vermoedens van) criminele inmenging voordat er opgeschaald wordt in samenwerkingsverband. De concrete rol die een wijkagent of stadsmarinier speelt bij het bestrijden van criminele inmenging op sportverenigingen is nog niet nader bestudeert. Dit kan een startpunt zijn voor vervolgonderzoek.

Destabiliseren van criminele netwerken

Uit de literatuur blijkt dat er verschillende interventiemechanismen bestaan om de inmenging van criminele netwerken te destabiliseren (Bjørge, 2016). Een interventiemechanisme, is één maatregel of een verzameling van maatregelen, die met een specifiek doel de activiteiten van het criminele netwerk tracht te destabiliseren. Er worden negen verschillende interventiemechanismen gesuggereerd door de onderzoekers om criminele inmenging op amateursportverenigingen tegen te gaan:

- 1 Opwerpen van normatieve barrières (zoals, bespreken thema op een ledenvergadering);
- 2 Verminderen van rekrutering (zoals, het opvragen van Verklaring Omtrent het Gedrag voor Rechtspersonen);
- 3 Afschrikken (zoals, transparantie in betalingen of een strenge ballotage);
- 4 Verstoren (zoals, dreigen met het sluiten van velden of de vereniging);
- 5 Beperken van de schadelijke gevolgen (door onder meer voeren van stopgesprekken);
- 6 Verminderen van het gewin (door middel van de bestuurlijke verbinding te doorbreken of de club te laten degraderen);
- 7 Uitvoeren van controles (door onder meer Belastingdienst of de sportbonden);
- 8 Straffen (door het OM);
- 9 Informeren en bewustwordingscampagnes (bijvoorbeeld door e-learning, kennisuitwisseling, praten met wijkpartners, etc.).

Figuur 2: Type interventiemechanisme van de maatregelen uit het rodedradenanalyse – bron: bijlage 2, CCV/Mulier Instituut

Maatregelen kunnen binnen verschillende interventiemechanismen vallen. De meeste maatregelen richten zich op het afschrikken van criminele weldoeners of het uitvoeren van controles om te zien of de financiën op een transparante wijze worden verantwoord. Daarnaast wordt er veel geïnvesteerd in het informeren van verenigingsbestuurders en het opwerpen van normatieve barrières om het gesprek rondom criminele inmenging een actief onderdeel te maken van de dialoog op amateursportverenigingen. In de wetenschappelijke literatuur worden nog drie andere relevante interventiemechanismen genoemd: beschermen van de buit, neutraliseren van de daders, en het bevorderen van uittreden uit criminele netwerken (Bjørge, 2016). De ‘buit’ op een sportvereniging kan verschillen interpretaties hebben. Dit hangt af van de uitingsvorm van criminele inmenging. Op zichzelf kan het streven van het beschermen van een goede cultuur en vereniging al een doel zijn die maatregelen binnen dit interventiemechanisme nastreven. Opvallend genoeg wordt er in de verschillende rapporten weinig tot niets geschreven over manieren om daders te neutraliseren of uittreden uit criminele netwerken te bevorderen. Dit ondanks dat het ronselen van jonge sporters voor criminele activiteiten op sportverenigingen een realiteit is (Noordanus et al., 2021; Stevens & Nijboer, 2022). Het bieden van een niet-crimineel carrièrepad voor deze jongeren door in te zetten op resocialisatie is daarmee een legitiem streven dat nadere uitwerking verdient.

9. Barrières en belemmeringen

Uit de onderzoeken komen verschillende belemmeringen en barrières naar voren die interveniëren tegen criminele inmenging lastig maken. Deze belemmeringen en barrières hebben we geclusterd in een viertal onderwerpen:

- 1 Naïviteit en onduidelijkheid over de zwaarte van signalen
- 2 Beperkte meldingsbereidheid
- 3 Handelingsverlegenheid en beleidsvervreemding bij verenigingsbestuurders
- 4 Problemen die nauwere samenwerking in de weg staan, zoals mandaten, informatiedeling, prioriteitsvraag en trage besluitvorming

Naïviteit en onduidelijkheid over de zwaarte van signalen

Een aspect waar verenigingsbesturen mee worstelen is dat de signalen die kunnen duiden op criminele inmenging in de meeste gevallen vaag zijn (Bruinsma et al., 2021; Duijvestijn & Piepers, 2020; Ferwerda et al., 2021). Hoe zwaar de signalen moeten worden gewogen en vanaf welk moment 'roddels' of louche gedrag dermate serieus worden dat er moet worden ingegrepen, is moeilijk te bepalen voor verenigingsbestuurders. Het gaat bij inmenging vaak niet om individuen waarvan honderd procent vaststaat dat zij nauw betrokken zijn bij ondermijnende criminaliteit. Wat is dan een overtuigend signaal waarop moet worden gereageerd? Uit onderzoek van Stevens en Nijboer (2022) blijkt tevens dat de naïviteit van verenigingsbestuurders vroegsignalering in de wegstaat.

Beperkte meldingsbereidheid

Sportverenigingen zijn het meest geneigd om informatie te delen met derden wanneer het gaat om dubieuze personen die wel op de club komen, maar geen lid zijn (Bruinsma et al., 2021). Omgekeerd zijn de barrières hoger wanneer het gaat om personen die binnen de vereniging een hoge status hebben of al langer actief zijn (idem). Veel verenigingen lijken verder niet goed te weten bij wie zij terecht kunnen met een melding, zelfs al zijn er meerdere signalen van criminele inmenging. Uit wetenschappelijk onderzoek is bekend dat diverse factoren een rol kunnen spelen bij het al dan niet melden van ondermijningsignalen aan opsporingsinstanties (Broekhuizen et al., 2018). Vaak wordt het signaal niet belangrijk of ernstig genoeg gevonden, maar speelt ook de overweging dat de persoon over wie de melding wordt gedaan, wraak kan nemen. Verder speelt een rol dat de melder resultaat wil zien: geen merkbare opvolging kan de animo om te melden verminderen. Omgekeerd kan het feit dat criminelen zichtbaar en effectief worden aangepakt de meldingsbereidheid juist vergroten. Ook een gebrek aan vertrouwen in de instituties, dat vooral speelt in achterstandswijken en op het platteland, is een factor. Met dergelijke overwegingen moet dus rekening worden gehouden bij het ontwikkelen van beleid om meldingsbereidheid ten aanzien van criminele inmenging in de amateursport te vergroten (Broekhuizen et al., 2018).

Handelingsverlegenheid en beleidsvervreemding

Dimensie	Omschrijving	Voorbeeld uit het onderzoek
Strategische machteloosheid (of strategische invloed)	De mate van ervaren invloed van verenigingsbestuurders op de inhoud van landelijk of bondsbeleid.	Verenigingsbestuurders hebben het gevoel dat het beleid is ontworpen zonder sportverenigingen erbij te betrekken.
Tactische machteloosheid (of tactische invloed)	De mate van ervaren ruimte voor verenigingsbestuurders in de manier waarop <u>hun vereniging</u> het beleid verder oppakt.	Een sportvereniging ervaart ruimte om het beleid tegen criminele inmenging verder uit te werken op clubniveau.
Persoonlijke machteloosheid (of persoonlijke daadkracht)	De mate van ervaren invloed van verenigingsbestuurders op de manier waarop zij <u>zelf</u> (als individu) het beleid uitvoeren.	Een sportbestuurder ervaart niet de vrijheid om op basis van maatwerk te bepalen wat een situatie op de club nodig heeft om (verdere) criminele inmenging te voorkomen.
Zinloosheid voor de sportsector (of zinvolheid voor de sportsector)	De perceptie door verenigingsbestuurders van de toegevoegde waarde van het beleid voor belangrijke doelen voor de sportsector.	Een verenigingsbestuurder ontkent het bestaan van criminele inmenging binnen de specifieke sportsector en vindt daarom dat beleid geen toegevoegde waarde heeft.
Zinloosheid voor de eigen vereniging (of zinvolheid voor de eigen vereniging)	De perceptie door verenigingsbestuurders van de toegevoegde waarde van het beleid voor hun eigen leden en vereniging.	Een verenigingsbestuurder vindt beleid tegen criminele inmenging zinloos vanwege de mismatch met de specifieke verenigingscontext.

Tabel 3: Dimensies van beleidsvervreemding rondom criminele inmenging in de amateursport.

Bron: Stevens, 2021

Wanneer verenigingsbestuurders niet toegerust zijn om te handelen bij onderwerpen die de donkere kant van sport raken (zoals criminele inmenging) of dit niet durven, spreekt men in de sport vaak over de handelingsverlegenheid van verenigingsbestuurders. De gebruikelijke ondersteuningsreflex van sportbonden en de Rijksoverheid is vervolgens het aanbieden van scholing en het ontwikkelen van handelingsinstrumenten en -protocollen (Stevens, 2021). Er zijn heel veel kennisdocumenten, handelingsprotocollen, online webdossiers, instructievideo's, seminars, podcasts of leergangen over het organiseren van een eerlijke, plezierige, zorgeloze of veilige sportervaring voor leden. Ook steeds vaker over het onderwerp criminele inmenging. Sportbonden, gemeenten, NOC*NSF en het Centrum Veilige Sport Nederland hebben hier de afgelopen jaren veel in geïnvesteerd. De beschikbare documenten en dossiers zijn met name van waarde voor verenigingsbestuurders die met een direct handelingsprobleem zitten (idem).

Ze zijn minder van waarde voor verenigingsbestuurders die zich vervreemd voelen van het beleid dat wordt ingezet door NOC*NSF, sportbonden, de landelijke overheid of lokale overheden (Stevens, 2021). Tummers et al. (2009) definiëren beleidsvervreemding als 'een algemene cognitieve staat van psychologische ontkoppeling met het beleid'. Bij beleidsvervreemding gaat het om de machteloosheid en de zinloosheid die verenigingsbestuurders voelen bij het beleidsprogramma dat zij (moeten) uitvoeren of het beleidsthema waar zij mee bezig zijn.

Op basis van een studie van Stevens (2021) zijn vijf dimensies van beleidsvervreemding voor verenigingsbestuurders van amateursportverenigingen jegens criminele inmenging te onderscheiden: strategische, tactische en persoonlijke machteloosheid, en zinloosheid voor de sportsector als geheel én de club zelf (zie tabel 1.3). Stevens (2021) bestudeerde hiervoor 188 open antwoorden op de vragenlijst van het onderzoek van Bruinsma et al. (2020) die werd verspreid onder 7.643 sportverenigingen (respons 1.370) in elf takken van sport.

Percepties van verenigingsbestuurders van de mate van zinloosheid van een aanpak van criminele inmenging in de amateursport, en de handelingsvrijheid die zij ervaren, beïnvloeden, zodoende, de steun voor beleid van partijen als NOC*NSF, sportbonden, de Rijksoverheid of gemeenten. Daardoor worden rationale argumenten – bijvoorbeeld prevalentiecijfers – of praktische handelingsprotocollen niet altijd omarmd door verenigingsbestuurders. Het kan er in het ergste geval toe leiden dat verenigingen zich niet conformeren aan basiseisen van goed sportbestuur en geen veiligheidsborging tegen criminele inmenging realiseren op de sportvereniging (Stevens, 2021).

Het is dus belangrijk dat verenigingsbestuurders niet vervreemd raken van de aanpak van criminele inmenging. Bij het definiëren van beleid, en de uitvoering ervan, moeten verenigingsbestuurders benaderd worden op een wijze die aansluit bij hun individuele percepties van het thema. Afhankelijk van de mate van ervaren machteloosheid (strategisch, tactisch of persoonlijk) of zinloosheid (voor de sector als geheel of de vereniging) kan bepaald worden hoe een verenigingsbestuurder toch overtuigd kan worden van het belang van maatregelen tegen criminele inmenging op de vereniging (ibid.). Deze perceptieverandering vraagt om een actieve verenigingsondersteuning. In sommige gevallen betekent dit dat verenigingsbestuurders enkel meer autonomie willen ervaren om een eigen aanpak te organiseren die losstaat van wat NOC*NSF, de sportbond of de Rijksoverheid voorschrijft. In andere situaties is het delen van negatieve of excessieve ervaringen op andere sportverenigingen van belang om soms naïeve denkbeelden van verenigingsbestuurders te doorbreken, zoals 'dit kan bij ons niet gebeuren'. Al met al pleit dit voor een getrapte beleidsaanpak die rekening houdt met de belevingswerelden van individuele verenigingsbestuurders (ibid.).

Mandaten, informatiedeling, prioriteitsvraag en trage besluitvorming

Uit de onderzoeken komen een drietal belemmeringen naar voren die deze samenwerkingen in de weg staan. Een eerste en meest genoemde belemmering in de onderzoeken van Bruinsma et al. (2021), Duijvestijn & Piepers (2020) en Ferwerda et al. (2021) heeft te maken met mandaten, en daarmee ook met de afweging of er tussen overheidspartijen en de sportsector wel of geen informatie gedeeld mag en kan worden. Bij aanvang van een samenwerking is de reikwijdte van zo'n mandaat voor sommige partijen niet altijd even duidelijk. Hoe vrij kan er gesproken worden over een sportvereniging als de politie een zaak nog in onderzoek heeft? Het dilemma bij informatie delen speelt niet alleen tussen partijen uit de sportsector en de overheidssector, maar ook intern tussen de politie en het Openbaar Ministerie. Dit heeft als consequentie dat steeds moet worden gezocht naar een goede balans tussen de mogelijkheden van de wet en de effectiviteit van de samenwerking.

De prioriteitsvraag is een tweede belemmering. Voor welke instantie heeft ingrijpen bij een vereniging prioriteit? Voor een effectieve gecoördineerde aanpak is het belangrijk om met elkaar te spreken over verschillende belangen en elkaars insteek, om te bepalen welke instanties het voortouw nemen en welke menskracht en middelen beschikbaar worden gesteld. Transparantie in de startfase helpt bij het kweken van begrip voor elkaars positie en belangen. In gezamenlijkheid kan vervolgens de beste strategie bepaald worden om een uit de hand gelopen situatie op een sportvereniging aan te pakken (Stevens & Nijboer, 2022).

Gerelateerd aan de prioriteitsvraag speelt een derde belemmering: de snelheid van interveniëren (Bruinsma et al, 2021). Wanneer samenwerkende partijen een strategie hebben bepaald, betekent dat nog niet dat direct de volgende dag een inval bij de sportvereniging kan worden georganiseerd of tot aanhoudingen of tot bestuurlijke maatregelen (door de burgemeester) kan worden overgegaan. Het wegnemen van dreiging op een sportvereniging en het aanhouden of opsporen van een verdachte gaan evenmin vanzelfsprekend samen. Vaak kost het veel tijd en geduld van het OM of de politie om genoeg bewijsmateriaal te verzamelen tegen een verdachte. Terwijl het onderzoek gaande is, blijven risico's ten aanzien van het speelplezier en de veiligheid op een sportvereniging voortbestaan. De snelheid van interveniëren hangt af van interne organisatieprocessen en capaciteit bij elk van de samenwerkingspartners. Uiteindelijk bepaalt de organisatie met de minste capaciteit het tempo waarmee de interventies worden uitgevoerd. Binnen gemeenten of de politieorganisatie is doorgaans weinig capaciteit voorhanden voor het nader onderzoeken van de vagere signalen van ondermijning bij sportverenigingen (Stevens & Nijboer, 2022). Dit vraagt om geduld bij partijen uit de sportwereld.

10. Slotbeschouwing

Een breed landelijk fenomeen

Op basis van de rodedradenanalyse kan er worden gesteld dat criminele inmenging zich in het hele land voordoet: het kan niet worden afgedaan als een verschijnsel dat niet relevant is voor sportclubs buiten de grote steden of hotspots voor ondermijnende criminaliteit, zoals Zuid-Nederland. Verder stellen de verschillende studies vast dat naast amateurvoetbal evengoed bij andere takken van sport signalen van criminele inmenging worden gerapporteerd die we serieus moeten nemen. Sportverenigingen zijn meer kwetsbaar voor criminele inmenging, als ze liggen in een buurt met relatief veel drugs- en wapendelicten, sterk competitief (in plaats van recreatief) ingesteld zijn, veel wisselingen in het bestuur hebben, beschikken over een eigen kantine of sportaccommodatie, en een businessclub(klimaat) hebben.

Ledendemocratie

Een algemene observatie in het analyseren van de onderzoeken is dat er weinig oog is voor de invloed van een ledendemocratie op het beleid van sportverenigingen. Verenigingsbestuurders worden, al dan niet bewust, gezien als dé beleidsbepalers van sportverenigingen. Sportverenigingen zijn echter vrijwilligersorganisaties met een ledendemocratie (Van Bottenburg, 2013, p. 8). Dat betekent feitelijk dat de leden gezamenlijk het beleid van een sportvereniging bepalen. Verenigingsbestuurders hebben 'slechts' het mandaat gekregen om de vereniging te besturen. Het bestuur legt verantwoording af aan de leden tijdens de jaarlijkse ledenvergadering (Kuperus, 2007). De 'ledendemocratie' zit niet alleen in de formele structuur, maar raakt ook de informele manier van interactie die voor binding zorgt tussen leden en verenigingsbestuurders en voorziet in draagvlak voor besluiten die verenigingsbestuurders nemen.

Uit de rapporten komt summier naar voren dat voor een adequate aanpak en borging van maatregelen tegen criminele inmenging staat of valt met het betrekken van de leden en vrijwilligers van de sportvereniging. Zij zijn namelijk de oren en ogen van de sportvereniging en kunnen, als proactieve omstanders, ingrijpen of door vroegsignalering erger voorkomen. Enkel een goed en oprecht georganiseerde dialoog met de leden zorgt ervoor dat beleid op papier zijn vertaling krijgt in de 'hoofden' van iedereen op de sportvereniging en eenieder ook alert maakt op mogelijk signalen die kunnen duiden op criminele inmenging. Zo'n dialoog is echter geen vanzelfsprekendheid en het ontbreken ervan vormt daarmee een grote belemmering bij het vinden van actieve medestanders op een sportvereniging om criminele inmenging te voorkomen of, wanneer het reeds aanwezig is, te reduceren. Bij het verder uitdenken van weerbaarheidsmaatregelen voor sportverenigingen én in toekomstig onderzoek zal er minder makkelijk voorbij gestapt moeten worden door onderzoekers aan de invloed van de ledendemocratie op het handelen van verenigingsbestuurders.

De wijkagent en samenwerkingen

Uit sommige studies blijkt dat de wijkagent of stadsmarinier een belangrijke eerste rol speelt bij het ondersteunen van sportverenigingen. Als het noodzakelijk is, dan is een wijkagent of stadsmarinier in staat de casus op te schalen en de samenwerking aan te gaan met verschillende opsporingspartners. De concrete rol die een wijkagent of stadsmarinier speelt bij het bestrijden van criminele inmenging op sportverenigingen is nog niet nader bestudeerd. Dit kan een startpunt zijn voor vervolgonderzoek. Een andere belangrijke toekomstige uitdaging, die nadere onderzoeks aandacht verdient, is hoe samenwerkingen tussen partijen uit het strafrechtelijke, bestuursrechtelijke en fiscaalrechtelijke domeinen aan de ene kant en het sportdomein aan de andere kant kan worden verbeterd. Dit wordt door sommige onderzoekers als een oplossing gezien, zonder in te gaan op hoe deze governance eruit moet zien en wat daarbij de meest voor de hand liggende opzet is.

Vooruitblik: ankerpunten voor het ontwikkelen van interventies

Voor deel twee van het onderzoek werken we toe naar mogelijke interventies om amateursportverenigingen beter te helpen bij criminele inmenging. Uit de rodedradenanalyse komt een aantal 'ankerpunten' naar voren waar we rekening mee moeten houden om tot effectieve (preventieve) interventies voor amateursportverenigingen te komen. De volgende vier ankerpunten nemen we in beschouwing bij het verder ontwikkelen van interventies.

1. Aandacht voor de informele en onbewuste processen binnen de verenigingscultuur

Uit de gedragswetenschap is bekend dat de meeste gedragingen (ca.95%) onbewust door ons brein worden gestuurd. Dit betekent dat wanneer er sprake is van een verdachte situatie, het niet voldoende is om sportclubs bewust te maken van de situatie en ze te laten weten waar je kunt melden. Je moet erachter zien te komen waarom ze niet melden en wat daarachter ligt. Een krachtig mechanisme waardoor gedrag gestuurd wordt is de sociale norm. Een sociale norm is een samenspel van geschreven en ongeschreven regels die bepalen wat gepast en ongepast handelen is op de sportvereniging, c.q. 'zo doen wij dit bij onze club'. Bij het verder ontwikkelen van maatregelen moet een sterke sociale norm centraal staan in de aanpak om alle betrokkenen om een sportvereniging te mobiliseren als positieve en actieve omstanders die kunnen ingrijpen wanneer een situatie van criminele inmenging zich voordoet.

2. Angst van de sportclub om de controle te verliezen moet worden weggenomen

Uit de bestudeerde onderzoeken blijkt dat sportclubs niet geneigd zijn zelf te melden, ook omdat ze angst hebben om de controle/hun autonomie te verliezen. Weerstand is een van de belangrijkste onbewuste mechanismen die zorgen voor het niet naleven van bepaald gedrag, zoals het ingrijpen bij mogelijke signalen van criminele inmenging. Het opleggen van regels en procedures roept weerstand op, omdat het de autonomie van de club aantast, dit is een natuurlijke reactie. Juist daarom is het van belang dat de regels niet extern worden opgelegd, maar dat de club een actieve rol heeft om samen met andere betrokken partijen te komen tot oplossingen en de verantwoordelijkheid samen te dragen.

3. Inspelen op manieren om reputatieschade voor de club te voorkomen.

De onderzoeken laten zien dat sportverenigingen bang zijn voor reputatieschade als zij melding maken van een criminele weldoener of andere vormen van criminele inmenging. Dit maakt dat zij geen melding maken van criminele inmenging bij derden of ervoor kiezen om 'het probleem' (als ze het al zien als probleem) zelf op te lossen. Gemeenten, sportbonden en andere partijen rondom de sportverenigingen kunnen werken met een 'omgekeerd' reputatiemechanisme: overtuig verenigingen dat het melden van criminele inmenging juist leidt tot het behoud van hun goede reputatie – en ook sneller tot een oplossing die rust terugbrengt in de vereniging. Een dergelijke aanpak heeft ook linea recta consequenties voor criminelen: als door het melden hun reputatie slechter wordt i.p.v. beter, omdat ze, bijvoorbeeld als sponsor, niet worden geprezen (sociale norm), maar verguisd, kan dit maken dat zij zich terugtrekken. Hierbij speelt verliesaversie een rol; een gedragsmechanisme waarbij men er alles aan doet om geen verlies te leiden. Het is wel belangrijk dat 'derden' sportverenigingen actief bijstaan en begeleiden in het meldingsproces omdat angst van represailles van criminelen een rol kan spelen.

4. Verenigingen moeten vertrouwen hebben dat de meldingen goed worden afgehandeld.

Als meldingen niet serieus worden genomen of worden opgepakt, door bijvoorbeeld capaciteitsgebrek of omdat bij betrokken partijen niet duidelijk is wie verantwoordelijk is, dan kan dit leiden tot scepticisme bij verenigingsbestuurders. Dit is een ander mechanisme waardoor men kan besluiten om niet tot actie over te gaan wanneer zij te maken krijgen met signalen van criminele inmenging: 'er wordt toch niks mee gedaan'. Sportbonden, gemeenten, of andere partijen kunnen dit scepticisme wegnemen door actief met meldingen aan de slag te gaan. Het helpt dan erg als de verantwoordelijke partijen laten zien wat zij met een melding hebben gedaan en wanneer er succes wordt geboekt dit ook gezamenlijk vieren. Een dergelijke communicatie kan ertoe leiden dat meer sportverenigingen volgen om transparant te zijn over mogelijke criminele invloeden op de club.

De exacte invulling en focus van de te ontwikkelen interventies in deel twee wordt gemaakt in samenspraak met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Ministerie van Justitie en Veiligheid, en stakeholders uit gemeenteland en het publiekrechtelijke, staatrechtelijke, fiscaalrechtelijke, en sportdomein.

11. Literatuurlijst

Björge, T. (2016). *Preventing crime. A holistic approach*. Palgrave Macmillan.

Boeije, H. (2016). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen*. Boom Koninklijke Uitgevers.

Broekhuizen, J., Meulenkamp, T., Stoutjesdijk, F., Boutellier, H. (2018). *Ondermijnende criminaliteit en de meldingsbereidheid van burgers. Een pilotonderzoek in drie buurten in Brabant-Zeeland*. Amersfoort/ Utrecht: Bureau Broekhuizen – onderzoek en advies/ Verwey-Jonker Instituut. [Ondermijnende criminaliteit en de meldingsbereidheid van burgers - Verwey-Jonker Instituut](#).

Bruinsma, M., Ceulen, R. & Spapens, T. (2018). *Ondermijning door criminele 'weldoeners': Inventariserend onderzoek*. Den Haag: Sdu Uitgevers. [bw_pk93 deel 30.5 \(uvt.nl\)](#).

Bruinsma, M., R. Ceulen & T. Spapens (2019). *Ook criminelen houden van voetbal: Criminele sponsors van het amateurvoetbal in Brabant en Zeeland*. Tilburg: Bureau Bruinsma & Tilburg University. [Bedrijf \(uvt.nl\)](#).

Bruinsma, M., Stevens, V., Cremers, R., & Spapens, A. (2021). *Criminele inmenging bij amateursportverenigingen: aard, omvang en handelingsperspectief*. [Criminele inmenging bij amateursportverenigingen – Mulier Instituut](#).

Deelen, I. (2021). *Het sluipende proces van criminele inmenging in de sport*. [Sport & Strategie nr 1 - 2021 by Arko Sports Media - Issuu](#).

Duijvestijn, P., & Piepers, N. (2020). *Ondermijningsrisico's in de Gelderse sport in beeld*. [Ondermijningsrisico's in de Gelderse sport in beeld \(dsp-groep.nl\)](#).

Gemeente Amsterdam. (2021). *Het gewijzigde initiatiefvoorstel van de leden Poot en Mbarki getiteld Aanpak ondermijning sportclubs*. [initiatiefvoorstel-aanpak-ondermijning-sportclubs-vvd-pvda.pdf \(storage.googleapis.com\)](#).

Goes, D. (2021). *Loslaten of aanpakken: een exploratief onderzoek naar de perspectieven van gemeenten en sportclubs op beleid en ondersteuning om criminele ondermijning in de sport tegen te gaan*. (Masterthesis). Universiteit Utrecht. <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwi4od6SqKn1AhWBKewKHdcSCbE4HhAWegQIAhAB&url=https%3A%2F%2Fdspace.library.uu.nl%2Fbitstream%2Fhandle%2F1874%2F404333%2FMasterthesis%2520Daphne%2520Goes%2520SBSM.pdf%3Fsequence%3D1&usg=AOvVaw3RPinHQGjU3DBzpS9Bk9UY>.

Kuperus, M.C. (2007). *De vereniging op survival. Overlevingsstrategieën voor hedendaagse verenigingen*. Diemen: Caravel.

NOC*NSF. (2021). *Visie Sport en Integriteit 2024*. [07-visie-sport-en-integriteit-2024.pdf \(nocnsf.nl\)](#).

Noordanus, P., Van der Torre, E., Tops, P., & Kester, J. (2021). *Preventie met Gezag*. [Adviesrapport Preventie met Gezag | Publicatie | RIEC-LIEC Informatie- en Expertisecentrum](#).

Provincie Gelderland (2020). *Ondermijning in Gelderland, hoofdlijnen, Openbaar gedeelte bij Rode draden beeld*. [Gelderland.stateninformatie.nl](#). [PH - Bijlage openbaar gedeelte Rode Draden beeld \(PS2020-14\) \(stateninformatie.nl\)](#).

- Meer, van der, P. en Riemens, E. (2020, 27 februari). Bekendheid, bewustwording en beleid spelen rol bij bestrijding ondermijning, *allesoversport.nl*. [Bekendheid, bewustwording en beleid spelen rol bij bestrijding ondermijning – Allesoversport.nl](#).
- Spapens, T. (2020). De criminele sponsor in het lokale amateurvoetbal. *Tijdschrift voor Cultuur en Criminaliteit* (in druk). [De 'criminele sponsor' van het lokale amateurvoetbal – Tilburg University Research Portal](#).
- Stevens, V., Cremers, R., Bruinsma, M., & Spapens, A. (2021). Criminele inmenging in de amateursport: Weerbaarheid door samenwerking. *Tijdschrift voor Sport & Recht*, 2021(1/2), 12-17. [Criminele inmenging in de amateursport: Weerbaarheid door samenwerking – Tilburg University Research Portal](#).
- Stevens, V. (2021). *Beleidsvervreemding bij criminele inmenging in de amateursport*. Factsheet 2021/19. Mulier Instituut. <https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=10472&m=1631688358&action=file.download>.
- Stevens, V., Cremers, R., & Nijboer, R. (2022, forthcoming). *Lokale aanpak tegen criminele inmenging in de amateursport*.
- Taskforce Zeeland Brabant. (n.d.). Integriteitsrisico's bij sportclubs; signaal en interventiekaart. [Signaal-_en_interventiekaart_integriteitsrisicos_bij_sportclubs.pdf \(hetccv.nl\)](#).
- Tummers, L., Bekkers, V., & Steijn, B. (2009). Beleidsvervreemding van publieke professionals. *B en M*, 36(2), 104-116.
- Van Ark, T., & Grapperhaus, F. (2021). Beleidsreactie op onderzoek criminele inmenging in de amateursport [Kamerbrief]. [Beleidsreactie op onderzoek criminele inmenging in de amateursport | Tweede Kamer der Staten-Generaal](#).
- Van Bottenburg, M. (2013). Om de sport verenigd. Instituties en organisaties in de sportwereld. In Duyvendak, J.W., Bouw, C., Gërkhani, K. & Velthuis, O. (red.), *Sociale kaart van Nederland. Over instituties en organisaties*. Den Haag: Boom Lemma, pp. 223-238.
- Van Bottenburg, M., Deelen, I, & Van Eekeren, F. (2019). Position Paper Institutions as Bad Barrels: criminal undermining in sport clubs. [Microsoft Word - 191108 Seed Money Call 2020-2022 - Institutions as bad barrels.docx \(uu.nl\)](#).
- Van Eekeren, F. (2022). De maatschappelijke impact van sport in 2032. [De maatschappelijke impact van sport in 2032 - Sport Knowhow XL](#).
- Vooren, van, T. (2018). *Crimineel geld in het amateurvoetbal schiet het doel voorbij*. Breda: Avans Hogeschool (bachelorscriptie).
- Ferwerda, H., Wolsink, J., Olfers, M., & Te Velde, R. (2021). Van inzicht naar aanpak; een onderzoek naar ondermijning in de amateursport in regio Rotterdam: [Binnenwerk Bekereeks Van inzicht naar aanpak.indd \(bureaubeke.nl\)](#).

Bijlage A - Geanalyseerde documenten

Broekhuizen, J., Meulenkamp, T., Stoutjesdijk, F., Boutellier, H. (2018). Ondernijnde criminaliteit en de meldingsbereidheid van burgers. Een pilotonderzoek in drie buurten in Brabant-Zeeland. Amersfoort/ Utrecht: Bureau Broekhuizen – onderzoek en advies/ Verwey-Jonker Instituut. [Ondernijnde criminaliteit en de meldingsbereidheid van burgers - Verwey-Jonker Instituut](#).

Bruinsma, M., Ceulen, R. & Spapens, T. (2018). *Ondernijning door criminele 'weldoeners': Inventariserend onderzoek*. Den Haag: Sdu Uitgevers. [bw_pk93 deel 30.5 \(uvt.nl\)](#).

Bruinsma, M., R. Ceulen & T. Spapens (2019). *Ook criminelen houden van voetbal: Criminele sponsors van het amateurvoetbal in Brabant en Zeeland*. Tilburg: Bureau Bruinsma & Tilburg University. [Bedrijf \(uvt.nl\)](#).

Bruinsma, M., Stevens, V., Cremers, R., & Spapens, A. (2021). *Criminele inmenging bij amateursportverenigingen: aard, omvang en handelingsperspectief*. [Criminele inmenging bij amateursportverenigingen – Mulier Instituut](#).

Deelen, I. (2021). *Het sluipende proces van criminele inmenging in de sport*. [Sport & Strategie nr 1 - 2021 by Arko Sports Media - Issuu](#).

Duijvestijn, P., & Piepers, N. (2020). *Ondernijningsrisico's in de Gelderse sport in beeld*. [Ondernijningsrisico's in de Gelderse sport in beeld \(dsp-groep.nl\)](#).

Gemeente Amsterdam. (2021). *Het gewijzigde initiatiefvoorstel van de leden Poot en Mbarki getiteld Aanpak ondernijning sportclubs*. [initiatiefvoorstel-aanpak-ondernijning-sportclubs-vvd-pvda.pdf \(storage.googleapis.com\)](#).

Goes, D. (2021). *Loslaten of aanpakken: een exploratief onderzoek naar de perspectieven van gemeenten en sportclubs op beleid en ondersteuning om criminele ondernijning in de sport tegen te gaan*. (Masterthesis). Universiteit Utrecht. <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewi4od6SqKn1AhWBKewKHdcSCbE4HhAWegQIAhAB&url=https%3A%2F%2Fdspace.library.uu.nl%2Fbitstream%2Fhandle%2F1874%2F404333%2FMasterthesis%2520Daphne%2520Goes%2520SBSM.pdf%3Fsequence%3D1&usq=AOvVaw3RPinHQGjU3DBzpS9Bk9UY>.

NOC*NSF. (2021). *Visie Sport en Integriteit 2024*. [07-visie-sport-en-integriteit-2024.pdf \(nocnsf.nl\)](#).

Noordanus, P., Van der Torre, E., Tops, P., & Kester, J. (2021). *Preventie met Gezag*. [Adviesrapport Preventie met Gezag | Publicatie | RIEC-LIEC Informatie- en Expertisecentrum](#).

Provincie Gelderland (2020). Ondernijning in Gelderland, hoofdlijnen, Openbaar gedeelte bij Rode draden beeld. [Gelderland.stateninformatie.nl](#). [PH - Bijlage openbaar gedeelte Rode Draden beeld \(PS2020-14\) \(stateninformatie.nl\)](#).

Meer, van der, P. en Riemens, E. (2020, 27 februari). Bekendheid, bewustwording en beleid spelen rol bij bestrijding ondernijning, *allesoversport.nl*. [Bekendheid, bewustwording en beleid spelen rol bij bestrijding ondernijning – Allesoversport.nl](#).

Spapens, T. (2020). De criminele sponsor in het lokale amateurvoetbal. *Tijdschrift voor Cultuur en Criminaliteit* (in druk). [De 'criminele sponsor' van het lokale amateurvoetbal — Tilburg University Research Portal](#).

Stevens, V., Cremers, R., Bruinsma, M., & Spapens, A. (2021). Criminele inmenging in de amateursport: Weerbaarheid door samenwerking. *Tijdschrift voor Sport & Recht*, 2021(1/2), 12-17. [Criminele inmenging in de amateursport: Weerbaarheid door samenwerking — Tilburg University Research Portal](#).

Stevens, V. (2021). *Beleidsvervreemding bij criminele inmenging in de amateursport*. Factsheet 2021/19. Mulier Instituut. <https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=10472&m=1631688358&action=file.download>.

Stevens, V., Cremers, R., & Nijboer, R. (2022, forthcoming). *Lokale aanpak tegen criminele inmenging in de amateursport*.

Taskforce Zeeland Brabant. (n.d.). *Integriteitsrisico's bij sportclubs; signaal en interventiekaart*. [Signaal- en interventiekaart integriteitsrisicos bij sportclubs.pdf \(hetccv.nl\)](#).

Van Bottenburg, M., Deelen, I., & Van Eekeren, F. (2019). *Position Paper Institutions as Bad Barrels: criminal undermining in sport clubs*. [Microsoft Word - 191108 Seed Money Call 2020-2022 - Institutions as bad barrels.docx \(uu.nl\)](#).

Van Eekeren, F. (2022). *De maatschappelijke impact van sport in 2032*. [De maatschappelijke impact van sport in 2032 - Sport Knowhow XL](#).

Vooren, van, T. (2018). *Crimineel geld in het amateurvoetbal schiet het doel voorbij*. Breda: Avans Hogeschool (bachelorscriptie).

Ferwerda, H., Wolsink, J., Olfers, M., & Te Velde, R. (2021). Van inzicht naar aanpak; een onderzoek naar ondermijning in de amateursport in regio Rotterdam: [Binnenwerk Bekereeks Van inzicht naar aanpak.indd \(bureaubeke.nl\)](#).

Bijlage B - maatregelen gecategoriseerd volgens de CIMO-methode

In context (C)	kan je interventie (I) inzetten	om mechanisme (M) in werking te zetten	zodat outcome (O) bereikt wordt.	Preventiemechanisme
Sportvereniging	Bespreken van verdachte activiteiten op de bestuursvergadering	Verantwoordelijke bestuursleden op de sportvereniging alert te maken	Verdachte activiteiten niet uitgroeien tot grote misstanden op de club	Opwerpen van normatieve barrières
Sportvereniging	Bespreken van thema op ALV	Meer omstanders op de sportvereniging alert te maken op signalen van criminele inmenging	Er meer sociale controle komt op de vereniging om criminele inmenging te voorkomen	Opwerpen van normatieve barrières
Sportvereniging	Onderdeel maken van beleidsplan	Om te zorgen voor een structurele borging van het thema in de strategische visie van de vereniging	Er op de langere termijn blijvende aandacht bestaat voor het onderwerp binnen de sportvereniging	Opwerpen van normatieve barrières
Sportvereniging	Als bestuur gesprekken voeren met de externe accountant en kascommissie	Om zo meer ogen zicht te laten hebben op de financiële jaarstukken en de herkomst van de financiële middelen	Er meer transparantie ontstaat in de financiële verantwoording.	Controle
Sportvereniging	Opvragen van een Verklaring Omtrent het Gedrag voor Rechtspersonen bij sponsoren en donateurs	Een extra antecedentencontrole uit te voeren op de achtergrond van sponsoren en donateurs	Er een grotere kans bestaat dat de sponsoren en donateurs niet louche zijn.	Controle
Sportvereniging	Als bestuur met meer dan één persoon het gesprek met mogelijke sponsoren of donateurs aangaan	Extra controle te houden op (financiële) afhankelijkheidsrelaties van de vereniging met sponsoren en donateurs	De penningmeester van een sportvereniging niet omgekocht kan worden om te participeren in frauduleuze activiteiten	Controle

In context (C)	kan je interventie (I) inzetten	om mechanisme (M) in werking te zetten	zodat outcome (O) bereikt wordt.	Preventiemechanisme
Sportvereniging	Gesprekken met de politie, het openbaar ministerie en/of de Belastingdienst voeren	Om meer kennis te vergaren over signalen van criminele inmenging, korte lijntjes te houden met opsporingsinstanties, en het verstevigen van de weerbaarheid van de club	De vereniging risicopersonen buiten de club kan houden	Verminderen van rekrutering
Sportvereniging	Volgen van cursussen over criminele inmenging (bijvoorbeeld E-learning van NOC*NSF over financiële integriteit)	Om meer kennis te vergaren over signalen van criminele inmenging, korte lijntjes te houden met opsporingsinstanties en het verstevigen van de weerbaarheid van de club	De vereniging risicopersonen buiten de club kan houden	Informereren
Sportvereniging	Royeren van een risicopersoon die actief is op de club	De risicopersoon uitsluiten van verdere activiteiten op de vereniging	Ongewenste criminele activiteiten op de vereniging niet verder uitgebouwd worden	Verminderen van rekrutering & straffen
Sportvereniging	Een vertrouwenspersoon die actief uitdraagt dat criminele inmenging (of daaruit voortvloeiende problemen) bij hem of haar gemeld kunnen worden	Een veilige meldcultuur op de sportvereniging te realiseren	Bij verdachte signalen of activiteiten in een vroeg stadium door de vereniging geïntervenieerd kan worden en erger wordt voorkomen	Opwerpen van normatieve barrières
Sportvereniging	Kennisuitwisseling met andere sportverenigingen	Peer-learning in gang te zetten	Bestuursleden met gelijkgestemden maatregelen bespreken die uitermate geschikt zijn voor de context van de sportvereniging	Informereren
Sportvereniging	Sponsor- en donatieovereenkomsten bij hoge bedragen vereniging breed bespreken (bij de ALV)	Controle vanuit de leden op een nieuwe sponsor- en donatieovereenkomsten bij hoge bedragen	Leden controle houden op afhankelijkheidsrelaties van de club met derden en kritische vragen kunnen stellen over nieuwe overeenkomsten die gesloten worden	Opwerpen van normatieve barrières & controle
Sportvereniging	Betalingen van sponsors en donateurs alleen giraal via de bank	Om zo meer ogen zicht te laten hebben op de geldstromen en de herkomst van de financiële middelen	Witwasmogelijkheden en verdachte betalingen te voorkomen en transparantie realiseren in de financiële stromen van de vereniging	Opwerpen van normatieve barrières & controle

In context (C)	kan je interventie (I) inzetten	om mechanisme (M) in werking te zetten	zodat outcome (O) bereikt wordt.	Preventiemechanisme
Sportvereniging	Alle verplichtingen opnemen in een overeenkomst (sponsor- of donatieovereenkomst)	Dialogoog op gang te brengen over hoe de vereniging en sponsor/donateur tot elkaar verhouden	Dat een sponsor of donateur geen invloed in het beleid van de vereniging krijgt	Afschrikken
Sportvereniging	Periodieke controle van betalingen binnen de club (kascommissie)	Om zo meer ogen zicht te laten hebben op de geldstromen en de herkomst van de financiële middelen	Witwasmogelijkheden en verdachte betalingen te voorkomen en transparantie realiseren in de financiële stromen van de vereniging	Controle
Sportvereniging	De lonen en premies alleen wit en giraal uitbetalen, en deze betalingen factureren	Om zo meer ogen zicht te laten hebben op de geldstromen en de herkomst van de financiële middelen	Witwasmogelijkheden en verdachte betalingen te voorkomen en transparantie realiseren in de financiële stromen van de vereniging	Afschrikken & controle
Sportvereniging	Voldoende gekwalificeerde bestuursleden (voorzitter, penningmeester, secretaris) en functiescheiding	Genoeg draagkracht te hebben in het bestuur om belangrijke beleidsprocessen in een sportvereniging op te pakken	Er professioneel gehandeld wordt door een verenigingsbestuur zodra een (verdachte) situatie daarom vraagt	Controle
Sportvereniging	Factureer alle betalingen van sponsoren en donateurs en sla deze op in een overzicht (ook betalingen in natura)	Om zo meer ogen zicht te laten hebben op de geldstromen en de herkomst van de financiële middelen	Witwasmogelijkheden en verdachte betalingen te voorkomen en transparantie realiseren in de financiële stromen van de vereniging	Afschrikken & controle
Sportvereniging	Verdachte signalen melden bij de politie, gemeente of Meld Misdaad Anoniem.	Samenwerking met externe partijen te realiseren en extra interventiemogelijkheden te mobiliseren als de situatie daarom vraagt	Ongewenste criminele activiteiten op de vereniging niet verder uitgebouwd worden	Beperken van schadelijke gevolgen
Sportvereniging	Bij aanstelling bestuursleden (voorzitter, penningmeester, secretaris) VOG opvragen	Een extra antecedencontrole uit te voeren op de achtergrond van nieuwe bestuursleden	Er geen risicopersonen op invloedrijke bestuursposten komen in sportverenigingen	Verminderen van rekrutering & controle
Sportvereniging	Statutaire verankeren dat een sponsor of donateur geen invloed in het beleid mag hebben	Leden het bestuur ter verantwoording kunnen roepen bij eventueel handelen in strijd met de statuten	Er duidelijkheid bestaat over hoe de vereniging en sponsor of donateur tot elkaar verhouden en er extra controlemogelijkheden bestaan op het bestuurshandelen vanuit de Algemene Leden Vergadering.	Opwerpen van normatieve barrières

In context (C)	kan je interventie (I) inzetten	om mechanisme (M) in werking te zetten	zodat outcome (O) bereikt wordt.	Preventiemechanisme
Gemeenten	Sportverenigingen waarschuwen bij signalen van criminelen die in de regio clubs willen sponsoren.	Tijdelijke alertheid bij sportverenigingen vergroten	Door ad-hoc waakzaamheid het voor criminele weldoeners moeilijker wordt om een vereniging binnen te komen.	Informereren
Gemeenten	Stopgesprek	De gemeente kan bij aanwezigheid van een criminele sponsor of donateur in een sportvereniging of als er andere criminele activiteiten op een club plaatsvinden, een gesprek aangaan met het bestuur. Men kan schriftelijke (bindende) afspraken maken met het bestuur om bijvoorbeeld afscheid te nemen van de betreffende sponsor of donateur. In eerste instantie kan de gemeente sportverenigingen hulp aanbieden als zij dat willen.	De sportvereniging te stimuleren of verplichten maatregelen te nemen om verdere criminele inmenging te voorkomen.	Beperken van schadelijke gevolgen
Gemeenten	Huurcontract voor velden of accommodaties die in het bezit zijn van de gemeente niet verlengen	Drukmechanisme: de gemeente kan ervoor kiezen om huurcontracten voor de in bezit zijnde velden en gebouwen niet te verlengen. Hierdoor heeft de vereniging geen toegang meer tot de velden en de accommodaties	De sportvereniging te stimuleren of verplichten maatregelen te nemen om verdere criminele inmenging te voorkomen.	Verstoren & afschrikken
Gemeenten	Vereniging en de velden sluiten	Bij vondsten van o.a. drugs, wapens, verboden middelen en herhaaldelijke criminele activiteiten vanuit de club, kan de gemeente ervoor kiezen om de vereniging en de velden te sluiten. Dit kunnen veel gemeenten (afhankelijk van het strafbare feit) doen op basis van APV, de Gemeentewet of de Opiumwet	Per direct het gevaar van criminele inmenging op de sportvereniging te beëindigen.	Afschrikken & verstoren

In context (C)	kan je interventie (I) inzetten	om mechanisme (M) in werking te zetten	zodat outcome (O) bereikt wordt.	Preventiemechanisme
Gemeenten	Subsidies stopzetten	Drukmechanisme: gemeenten hebben verschillende subsidies voor sportverenigingen. Deze kunnen worden stopgezet als sprake is van een criminele sponsor of donateur of andere vormen van criminele inmenging.	De sportvereniging te stimuleren of verplichten maatregelen te nemen om verdere criminele inmenging te voorkomen.	Afschrikken & verstoren
Gemeenten	Interne bewustwordingssessies	Ambtenaren herkennen eerder vormen van criminele inmenging op basis van het contact dat zij met vertegenwoordigers van de sportvereniging hebben.	De sportvereniging te stimuleren of verplichten maatregelen te nemen om verdere criminele inmenging te voorkomen.	Informereren
Gemeenten	Gunstige contractvoorwaarden voor huur van de velden en gebouwen stopzetten	Drukmechanisme: de gemeente kan ervoor kiezen om tegemoetkomingen aan sportverenigingen ten aanzien van de huur stopzetten; zodat de club in groter financieel zwaar weer komt.	De sportvereniging te stimuleren of verplichten maatregelen te nemen om verdere criminele inmenging te voorkomen.	Afschrikken & verstoren
Gemeenten	Bestuurlijke verbinding verbreken met clubs waar sprake is van crimineel geld (als wethouder of burgemeester geen handje schudden met de criminele sponsor)	Geen extra PR-aandacht geven aan verenigingen waar criminele sponsoren actief zijn.	Verkleind de zichtbaarheid van de criminele sponsor en donateur - en daarmee de mogelijkheid voor 'sociaal witwassen'	Verminderen van het gewin
Gemeenten	Bibob-toetsing bij subsidie- of vergunningsaanvraag	Dit is een (preventief) bestuursrechtelijk instrument. Als er een ernstig gevaar dreigt dat bijvoorbeeld een vergunning wordt misbruikt, kan de bevoegde overheidsinstantie de aanvraag weigeren of de afgegeven vergunning intrekken.	De sportvereniging te stimuleren of verplichten maatregelen te nemen om verdere criminele inmenging te voorkomen.	Controle

In context (C)	kan je interventie (I) inzetten	om mechanisme (M) in werking te zetten	zodat outcome (O) bereikt wordt.	Preventiemechanisme
Openbaar Ministerie	Vervolgen voor witwassen	Criminele sponsors of donateurs kunnen bij investeringen met crimineel geld worden vervolgd voor witwassen op basis van artikel 420bis Sr. Bij bestuurlijke medeplichtigheid aan het witwassen, of wanneer het bestuur redelijkerwijs had kunnen vermoeden dat het om crimineel sponsor- of donatiegeld ging, kan het bestuur ook worden vervolgd.	Criminele sponsor, donateur en/of sportvereniging straffen voor crimineel handelen.	Afschrikken & straffen
Openbaar Ministerie	Vervolgen voor valsheid in geschrifte	Een sportclub, maar ook de criminele sponsor of donateur geeft een foutief beeld (opzettelijk) door crimineel geld niet te registreren of onjuiste facturen op te maken. In het geval van een opzettelijk foutief beeld van de boekhouding en onjuiste facturen, plegen de bestuursleden van een club en de criminele sponsor of donateur valsheid in geschrifte. Op basis van de artikelen 225-235 Sr is dit strafbaar.	Criminele sponsor, donateur en/of sportvereniging straffen voor crimineel handelen.	Afschrikken & straffen
Openbaar Ministerie	Vervolgen voor (belasting)fraude	Als (een deel van) het criminele sponsor- en donatiegeld zwart binnenkomt en ook weer zwart uitgegeven wordt, wordt daar geen belasting over betaald. Doordat de sponsor of donateur en ook het bestuur dit willens en wetens doen, is sprake van (belasting)fraude. Dit is strafbaar op basis van de artikelen 68 en 69 AWR.	Criminele sponsor, donateur en/of sportvereniging straffen voor crimineel handelen.	Afschrikken & straffen

In context (C)	kan je interventie (I) inzetten	om mechanisme (M) in werking te zetten	zodat outcome (O) bereikt wordt.	Preventiemechanisme
Openbaar Ministerie	Vervolgen voor 'bedrog'	Als het bestuur van een club, of een sponsor of donateur crimineel geld (opzettelijk) verkeerd of niet factureert en een verkeerd beeld geeft van de boekhouding, kunnen zij vervolgd worden voor 'bedrog'. Dit is strafbaar gesteld in de artikelen 326-339 Sr.	Criminele sponsor, donateur en/of sportvereniging straffen voor crimineel handelen.	Afschrikken & straffen
Openbaar Ministerie (i.s.m. politie en andere opsporingsdiensten)	Opsporingsonderzoek	Een strafrechtelijk opsporingsonderzoek starten (getuigen en verdachten horen, informatie en bewijs inbeslagname) bij voldoende signalen van crimineel geld in amateurclub.	Voldoende bewijslast verzamelen voor een strafzaak tegen een crimineel.	Afschrikken & straffen
Politie/gemeente (wijkagent of stadsmarinier)	Praten met wijkpartners over de situatie op de sportvereniging en de buurt	Meer informatie verzamelen over de achtergronden van de signalen van (mogelijke) criminele inmenging op de club en in de buurt. De informatie plaatst de signalen meer in context en laat zien hoever het met andere sociale praktijken in de buurt verbonden is.	Een volledig beeld van de context waarbinnen de criminele inmenging op de sportvereniging plaatsvindt en inzicht in de mate waarin partners uit de wijk dit ook is opgevallen.	Informereren
Politie/gemeente (wijkagent of stadsmarinier)	'Knuffelen' van verenigingsbestuurders	Aan de verenigingsbestuurders duidelijk maken dat de gemeente/politie weet wat er speelt op de club, en hen de mogelijkheid geven om samen te werken aan het 'opschonen' van de vereniging.	Door lichte druk de vereniging in beweging te zetten om afstand te nemen van criminelen binnen de club.	Beperken van schadelijke gevolgen

In context ©	kan je interventie (I) inzetten	om mechanisme (M) in werking te zetten	zodat outcome (O) bereikt wordt.	Preventiemechanisme
Politie/ gemeente (wijkagent of stadsmarinier) + grotere samenwerk- ingsvormen	Opschalen van de casuïstiek	Als de casus opgeschaald moet worden, zijn er korte lijnen met het Openbaar Ministerie, de Belastingdienst, het Regionale Informatie en Expertise Centrum (RIEC) of andere opsporingspartijen die nodig zijn om criminele invloeden op een sportvereniging tegen te gaan.	In grote samenwerkingsverbanden (repressief) toewerken naar een oplossing tegen criminele activiteiten op een sportvereniging die de openbare orde in gevaar brengen.	Beperken van schadelijke gevolgen
Belastingdienst	Omgekeerde bewijslast bij de afdracht van de loon- en omzetbelasting. De bewijslast omkeren houdt in dat het de sportvereniging moet bewijzen dat de juiste hoeveelheid omzet- en loonbelasting is afgedragen, i.p.v. dat de Belastingdienst het tegendeel moet bewijzen	Hiermee wordt het makkelijker voor de Belastingdienst om naheffingen, navorderingen of geldboetes uit te delen als blijkt dat het subject niet heeft voldaan aan de juiste hoeveelheid omzet- en loonbelasting.	Een transparante werkwijze in de afdracht van de loon- en omzetbelasting normaliseren.	Controle
Belastingdienst	Wanneer de loon- of omzetbelasting niet correct is afgedragen en geregistreerd kan de Belastingdienst een geldboete opleggen	Bij een extra controle op de loon- of omzetbelasting kan worden onderzocht of er opzettelijk geen belasting is afgedragen, of dat het niet afdragen van de belasting een gevolg is van nalatigheid, onkunde en onwetendheid.	Een transparante werkwijze in de afdracht van de loon- en omzetbelasting normaliseren	Afschrikken & straffen
Belastingdienst	Wanneer er signalen zijn dat geldstromen in de omzet- en loonbelasting niet goed worden afgedragen en geregistreerd, kan de Belastingdienst een vragenbrief sturen naar het subject	Op basis van de vragenbrief moet het subject verantwoorden hoe de geldstromen zijn geregeld.	Een transparante werkwijze in de afdracht van de loon- en omzetbelasting normaliseren.	Afschrikken & controle

In context (C)	kan je interventie (I) inzetten	om mechanisme (M) in werking te zetten	zodat outcome (O) bereikt wordt.	Preventiemechanisme
Belastingdienst	Boekenonderzoek (controle boekhouding en jaarrekening)	De Belastingdienst heeft de bevoegdheid om bij vermoedens en signalen van crimineel geld de financiële administratie van clubs, maar ook particulieren die betrokken zijn bij geldstromen van en naar de clubs, ter controle te onderzoeken (o.a. op aangifte loon en- omzetbelasting). Zo kan de Belastingdienst de financiële gegevens inzien van betrokken stichtingen en accountants, maar ook de financiële gegevens van bestuurs-leden, sponsors, donateurs, mede-werkers en spelers. Daarbij heeft de Belastingdienst ook de mogelijkheid om bankrekeningen te vorderen.	Meer bewijslast verzamelen voor eventuele criminele geldstromen.	Afschrikken & controle
Belastingdienst	Praktijkbezoek ter controle.	De Belastingdienst kan bij een sportvereniging langsgaan om in de praktijk te controleren hoe de financiële administratie is geregeld.	Meer bewijslast verzamelen voor eventuele criminele geldstromen.	Afschrikken & controle
Belastingdienst	Voorlichting geven over belastingregels in de sport	Meer bewustzijn te creëren bij sportverenigingen wat de verplichtingen zijn voor sportverenigingen ten aanzien van Belastingwetgeving en wat de rol en taak van de Belastingdienst hierin is.	Een transparante wijze van financieel handelen normaliseren.	Informereren
FIOD	Strafrechtelijk opsporingsonderzoek	Op deze manier verzamelt de FIOD bewijslast (getuigen en verdachten horen, informatie over inbeslagname) voor het vervolgen van de criminele sponsor of het bestuur op basis van de strafbaarstellingen op het gebied van witwassen, valsheid in geschrifte, bedrog en belastingfraude.	Voldoende bewijslast verzamelen voor een strafzaak tegen een criminele sponsor of het bestuur.	Afschrikken & straffen

In context (C)	kan je interventie (I) inzetten	om mechanisme (M) in werking te zetten	zodat outcome (O) bereikt wordt.	Preventiemechanisme
Sportbonden, NOC*NSF of CVSN	Clubs voorlichten	Sportverenigingen krijgen meer bekendheid met de consequenties en de gevaren van criminele inmenging in de sportverenigingen. Daarnaast worden zij alerter op hoe zij het kunnen signaleren en wat zij tegen criminele inmenging kunnen doen.	De noodzaak tot (preventieve) maatregelen te nemen wordt vergroot.	Informeren
Sportbonden	Controle jaarrekening. Sommige sportbonden verplichten hun leden om hun jaarrekening te controle op te sturen	Extra controle op ongebruikelijke geldstromen en onjuistheden in de jaarrekening.	Een transparante wijze van financieel handelen normaliseren.	Afschrikken & controle
Sportbonden	Punten in mindering brengen, vereniging naar een lagere competitie zetten, de verenging schorsen of geldboetes opleggen	Drukmiddel: sportverenigingen nog een laatste kans geven om zaken op orde te brengen als hun boekhouding niet op orde hebben of zij willens en wetens frauderen.	Een transparante wijze van financieel handelen normaliseren. En bij eventueel crimineel weldoenerschap te banden verbreken.	Verminderen van het gewin & straffen
NOC*NSF	Code Goed Sportbestuur introduceren/verplichten	Om transparant en ethisch gedrag, volgens de principes van goed sportbestuur, bij bestuurders van sportverenigingen te bevorderen.	Het op een ethische, verantwoordelijke en transparante manier besturen gemeengoed wordt in de sport.	Opwerpen van normatieve barrières
Centrum Veilige Sport Nederland	Meldpunt voor criminele inmenging	Een neutrale/betrouwbare plek met professionals te borgen, waar individuen een melding kunnen maken van criminele inmenging en begeleid worden bij vervolgstappen.	Signalen van criminele inmenging bij de juiste instanties (in de sportsector of de publieke sector) terechtkomen.	Beperken van schadelijke gevolgen
Centrum Veilige Sport Nederland	Vertrouwenspersonen opleiden	Vertrouwenscontactpersonen op sportvereniging de kennis en capaciteiten te geven om een meldingsstructuur op de vereniging op te zetten en (juist) te handelen bij meldingen van criminele inmenging.	Om vroegsignalering te stimuleren en (professioneel) te handelen bij mogelijke signalen van criminele inmenging op de sportvereniging.	Beschermen buit

Bijlage C - Verslag wetenschappelijke klankbordgroep

2 juni 2022 – Mulier Instituut, Utrecht – 15:00 uur tot 17:00 uur

*Aanwezig: Monique Bruinsma (Bureau Bruinsma), Maarten van Bottenburg (Universiteit Utrecht), Inge Claringbould (Universiteit Utrecht), Tymen van Vooren (Taskforce RIEC Brabant-Zeeland), Sara de Wilde (gemeente Amsterdam), Erik Essen (Hogeschool van Amsterdam), Toine Spapens (Tilburg University), Johanna van de Hoef (Berenschot) en Joey Wolsink (Bureau Beke), Nathan Geurink (Mulier Instituut), Sara Wester (CCV) en Vidar Stevens (Mulier Instituut).
Afwezig met afmelding: Ronald Nijboer (DSP-groep)*

Inhoudelijke feedback op rapportage

Twee weken van te voren ontvingen de deelnemers het programma van de wetenschappelijke klankbord. Het doel van de bijeenkomst was om de resultaten van de rodedradenanalyse te bespreken en samen na te denken over relevant vervolgonderzoek. Met het programma kregen de deelnemers ook al het conceptrapport opgestuurd zodat zij deze konden doornemen.

Daarbij kregen zij de opdracht op na te denken over:

- Wat zij missen in de rapportage?
- Wat zij je graag nog meer terug in het document?
- Wat zij je toch anders dan hetgeen dat we hebben opgeschreven?

In het totaal waren er 38 opmerkingen op het rapport. Zeven van de opmerkingen gingen specifiek in op het verduidelijken of herwerken van zaken in het rapport. Deze punten waren:

- 1) Tabel 1.2 gaat niet alleen over criminele inmenging maar ook breder. Graag dit benadrukken.
- 2) De definitie van amateursportverenigingen die wordt aangehaald in het rapport gaat eigenlijk over 'verenigingssport'.
- 3) Risicobesef wordt in het rapport weinig diepgaand besproken, er ligt nogal veel ruimte tussen risicobesef en handelend vermogen.
- 4) Waarom staan de 20 studies centraal?
- 5) Verduidelijken waarom de focus op de 7 thema's.
- 6) De bespreking van de maatregelen zijn sterk van buiten (de sportvereniging) naar binnen beredeneerd.
- 7) In de slotbeschouwing komt nieuwe informatie naar voren.

In de herziening van het rapport hebben we extra aandacht gegeven aan deze punten.

Daarnaast waren er 22 opmerkingen die gingen over de staat van de literatuur waar meer duiding van moet komen. Deze kunnen samengevat worden in een viertal punten:

- De maatregelen die in de verschillende rapporten worden genoemd en ook zijn toegevoegd in de bijlage zijn nog niet 'getest' op de mate waarin ze effectief zijn.
- Er bestaat een grote range tussen de 'signalen' die 'eventueel kunnen duiden op criminele inmenging' en daadwerkelijk vastgestelde criminele inmenging. Die onzekerheid is erg belangrijk in het duiden van de resultaten.
- Hoe zorgen we ondanks de beperkte capaciteit van sportverenigingen dat ze toch aan de slag gaan met het thema. We spreken in de rapporten we geregeld over onwil of onbekendheid met het fenomeen maar veel sportverenigingen hebben simpelweg een vrijwilligerstekort om deze taken ook daadwerkelijk op te pakken. Leden en

betrokkenen weten vaak dondersgoed wat er binnen een vereniging gebeurt; dit lijken we als onderzoekers soms te onderschatten.

- In de onderzoeken kan er meer aandacht komen voor de ethische discussie over wat iemand drijft om mee te doen aan criminele inmenging in de sport. Het onderzoek van Bruinsma et al. (2019) ging hier expliciet over maar deze focus – vanwege de keuze van thema's – heeft minder specifieke focus gekregen in de rodedradenanalyse. Het komt vaak genoeg voor dat spelers het prima vinden om geld te ontvangen (ongeacht te weten waar dit vandaan komt) of speelt dat bestuursleden soms niet de tijd willen nemen om een sponsor na te gaan. Buiten dat hen awareness bijgebracht moet worden over risico's en signalen, moet er ook een soort probleemrealisatie komen. Wat is eigenlijk de betekenis van het geld dat je ontvangt, waar komt dat vandaan en op welke manier, en wat houd je daarmee in stand? Dat zijn vragen die in de preventieve aanpak meer aandacht kunnen krijgen; evenals in studies naar het 'daadwerkelijk' handelen van bestuurders.

De overige 9 opmerkingen gingen in op 'vervolgonderzoek'. Dit bespreken we nader in de volgende onderdeel van het verslag.

De onderzoeken die zijn meegenomen in de analyse van de rodedraden waren afgerond voor 1 februari 2022. Dit is als peildatum voor de studie gebruikt. In de tussentijd is ook het onderzoek van de gemeente Amsterdam en Berenschot afgerond. In deze studies was er veel aandacht voor de rol wat de gemeente kan doen. De rapporten waren tijdens de wetenschappelijk klankbordgroep nog niet openbaar beschikbaar. De aanwezigen geven wel een terugkoppeling over wat zij tegenkwamen in hun veldwerk. Daaruit blijkt dat er binnen de gemeente regelmatig 'rondjes' worden gedraaid en organisaties (of zelfs afdelingen binnen organisaties) naar elkaar wijzen in de aanpak van criminele inmenging bij amateursportverenigingen. Als de gemeente een goede partij wil zijn in de begeleiding van sportverenigingen zal in de gemeentelijke aanpak ook stappen moeten worden gemaakt.

Vooruitblik toekomstig onderzoek

Naast een versterkte focus op 'ethisch handelen' zien de onderzoekers graag nog verdere aandacht in een tweetal thema's: procesbegeleiding en omstandersgedrag binnen een sportvereniging. Procesbegeleiding gaat over het faciliteren van sportverenigingen door externe organisaties. Uit de meeste gesprekken blijkt dat verenigingsbestuurders, als zij een hulpvraag hebben en hiervoor steun of expertise zoeken, aankloppen bij de gemeente of de sportbond. Tot op heden is er weinig aandacht hoe deze procesbegeleiding het beste eruit kan zien. Sportbonden hebben verenigingsondersteuners. Gemeenten hebben onder meer buurtsportcoaches of wijkagenten/stadsmariniers die dichtbij de club staan. Buiten dat deze beroepen van waarde zijn in de ondersteuning van verenigingen; krijgen zij vaker dan andere personen 'een blik achter de voordeur' bij een sportvereniging. Een wijkagent heeft vaak goede contacten met andere partijen in de wijk en opsporingsdiensten om op te schalen als de situatie in een buurt of een sportvereniging daarom vraagt. Deze personen zijn daarom ook van waarde als er moet worden ingegrepen op sportverenigingen. De exacte rol van deze 'procesbegeleiders' kan verder uitgediept worden in vervolgonderzoek.

Tot op heden worden verenigingsbestuurders vaak gezien als 'de sportvereniging'. De interne dynamieken binnen een sportvereniging maken echter dat criminele inmenging kan ontstaan en (blijven) bestaan in een club. Dit is ook waar het onderzoeksprogramma van de Universiteit van Utrecht '*Bad Barrels*' zich op richt. Iedere betrokkenen speelt een rol in het tegengaan van criminele invloeden op een vereniging. Zij zijn de 'oren en ogen' van de vereniging en kunnen – door actief te handelen – een vereniging een veilige plek blijft voor iedereen. In toekomstig onderzoek zal meer nadruk kunnen liggen op deze 'interne dynamiek' om ervoor te zorgen dat een ieder in een sportvereniging criminele inmenging (of onethisch handelen) kan herkennen en op kan ingrijpen wanneer dit nodig is. Er kan gedacht worden aan een 'nieuwe bestuursrol' –

als een veiligheidscoördinator – die naast criminele inmenging ook een taak heeft in het borgen van de sociale veiligheid. Op deze manier wordt het makkelijker op een sportvereniging om te spreken over het thema. Vervolgonderzoek kan verkennen hoe deze ‘nieuwe bestuursrol’ eruit kan zien.